

GENITIV MNOŽINE KAO LEKSIKOGRAFSKI PROBLEM NA PRIMJERU IMENICA ŽENSKOGA RODA S VIŠESUGLASNIČKIM ZAVRŠETKOM OSNOVE

JURICA POLANČEC, MAŠA MUSULIN, TOMISLAVA BOŠNJAK BOTICA

Staroslavenski institut
Demetrova 11, 10000 Zagreb
jpolancec@stin.hr

Filozofski fakultet Sveučilišta
u Zagrebu

Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
mmusulin@ffzg.unizg.hr

Institut za hrvatski jezik
Republike Austrije 16, Zagreb
tbosnjak@ihjj.hr

UDK: 811.163.42'36
DOI: 10.15291/csi.4812
Izvorni znanstveni članak
Primljen: 4. 3. 2025.
Prihvaćen za tisak: 20. 6. 2025.

U radu se opisuje navođenje oblika genitiva množine imenica ženskog roda *e*-sklonidbe kojima osnova završava suglasničkim skupom u četirima jednojezičnim rječnicima suvremenog hrvatskog jezika. Te imenice u suvremenom standardnom jeziku pokazuju preobilje, odnosno mogu imati više nastavaka. To su nastavci *-ā*, *-ī* (*crkvā*, *crkvī*) te *-ā-ā*, odnosno nastavak *-ā* koji prati dugo umetnuto *ā* (*crkvā*). Na temelju analize tristotinjak najčešćih imenica prikazujemo sličnosti i razlike unutar rječnika i među rječnicima u potvrđenosti i prikazu višestrukih oblika. Istraživanje je pokazalo da su rječnici slični u tome što relativno sustavno navode višestruke oblike. Iz analize je također jasno da rječnici višestruke oblike navode na način koji je u skladu s postojećim opisima i normativnim preporukama. To se odnosi na izbor kombinacija (gotovo nikad ne navode nastavak *-ī* kao jedinu mogućnost), ali i na izbor poretka oblika (nikad ne navode nastavak *-ī* kao prvu mogućnost). Također se pokazalo da sustavno navode oblike na *-ī* za veliku većinu imenica te da u rječnicima postoji stabilna jezgra imenica koje rabe nastavak *-ā-ā*. Rječnici se razlikuju u nekim pojedinostima, primjerice u navođenju trostrukih oblika, pri čemu neki rječnici sustavno navode trostruke oblike (*crkvā*, *crkvā*, *crkvī*), a drugi samo prvi i treći oblik (*crkvā*, *crkvī*) izbjegavajući pritom srednji oblik (*crkvā*). Najveća raspršenost u rječničkom opisu karakterizira nastavak *-ā* bez umetanja, što je vrlo vjerojatno posljedica njegova sve manjeg udjela u stvarnoj uporabi u ovom tipu imenica. U radu se daje i kratki osvrt na usklađenost rječničkog opisa i potvrda oblika iz korpusa *Riznica* i *hrWaC* (potkorpus *forum.hr*). Usporedba s korpusnim podatcima pokazala je da su višestruki oblici uporabno manje zastupljeni nego u rječničkim potvdama te da nastavak *-ī* izrazito dominira kod većine imenica. Korpusni podatci isto tako pokazuju da je jezgra imenica s nastavkom *-ā-ā* ponešto reducirana u usporedbi s rječničkim opisom, ali i dalje stabilna.

KLJUČNE RIJEČI:

preobilje, genitiv množine, hrvatski jezik, rječnici, korpus

1. Uvod

Rječnici su kao vrsta jezičnih priručnika, osim što donose informacije o značenju riječi, ujedno važan izvor informacija o gramatičkim oblicima riječi. Obično se takve informacije daju o oblicima koji su na neki način neobični, bilo zato što su nepravilni bilo zato što imaju neko drugo nepredvidljivo svojstvo. Takvi se oblici često zbog obilja primjera i nedostatka prostora ne mogu pobrojiti u gramatikama, pa autori gramatika upućuju čitatelje na rječnike (npr. Raguž 1997: 14). Stoga rječnici streme tomu da daju „sustavni prikaz gramatičkih oblika i naglasaka” (HER: vi), dok se gramatike obično ograničavaju na navođenje tipičnih primjera i na prikaz glavnih obrazaca promjena oblika riječi.¹

Konkretnije, u rječnicima hrvatskog jezika često se navode oblici u kojima se događaju akcenatske promjene (osobito promjene tona) ili pak oni oblici riječi koji oduudaraju od uobičajenih paradigma.² Jedan od takvih oblika koji se redovito citiraju u rječnicima jest oblik genitiva množine imenica. Osim akcenatskih promjena,³ dva su glavna razloga za to: 1) nepredvidljivost oblika osnove u genitivu množine te 2) supostojanje dvaju ili više oblika (tzv. dubletnost ili **preobilje**, v. §2.1).

I u jednom se i u drugom smislu **imenice e-sklonidbe s višesuglasničkim završetkom osnove** poput *djevojka*, *igra*, *pjesma*, *molba*, *nimfa* ili *tajna* pokazuju kao najzahtjevniji dio imeničke promjene. Kod njih zatječemo i nepredvidljivost oblika osnove s obzirom na umetanje *a* u suglasnički skup, ali i dubletnost, odnosno preobilje. U vezi s nepredvidljivošću oblika osnove i umetanjem *a* u (1) i (2) vidimo upravo citiranih šest imenica u obliku genitiva množine tvorenog nastavkom *-ā*. Tri imenice u (1) dopuštaju modifikaciju osnove umetanjem *a* („nepostojanog *a*”) te se prema tome mogu javiti uz transfixs *-ā-ā*, dok tri imenice u (2) to ne dopuštaju i kod njih nije moguće ostvarivanje transfixsa *-ā-ā*.⁴

¹ Zbog toga se često izrađuju posebni priručnici namijenjeni klasifikaciji riječi s obzirom na tip njihovih promjena, tzv. gramatički rječnici (npr. za ruski Zaliznjak 1977). Za hrvatski je takav priručnik dostupan samo za glagole (Raguž 2016).

² Ovaj je uvid nastao na dojmu jer ne postoji analiza načina na koji se u hrvatskim rječnicima izrađuje gramatički blok. Za opća načela izrade gramatičkog bloka oprimjerena engleskim vidi Atkins i Rundell (2008: 218–222).

³ Akcenatskim promjenama u Gmn. u ovom se radu nećemo posebno baviti jer je ta tema iscrpno obrađena drugdje (Vukušić, Zoričić i Grasselli-Vukušić 2007: 30–101; Martinović 2011).

⁴ U ovom radu, slijedeći Markovića (2013: 79–86), usvajamo suvremeniji pogled na tradicionalno nepostojano *a*, prema kojem se ne radi o gubljenju, već o umetanju (epentezi) glasa *a* u suglasničke skupove na kraju riječi i sloga koji nisu u skladu s fonotaktikom hrvatskog jezika (npr. skup *rc* na kraju riječi u **starc* nije dopušten pa se s pomoću *a* „razbija” i tako dobivamo ovjereni oblik *starac*). Zbog toga je primjerjenije govoriti o umetnutom ili epentetskom *a*. Takvo umetanje dolazi i u Gmn. iako

- (1) *djevojākā, igārā, pjesāmā*
 (2) *molbā, nimfā, tajnā* (**molābā, *nimāfā, *tajānā*)

Unatoč različitim pokušajima izvođenja pravila kojima se vodi umetanje *a*, tu pojava nije moguće predvidjeti te se može zaključiti da je određeno na razini leksema, odnosno za svaki je leksem potrebno naučiti ima li umetanje ili nema. Jedina su iznimka suglasnički skupovi *st, zd, št, žd, šč, šć*, kod kojih nikada nema umetanja (v. odmah ispod).⁵ Imenice navedene pod (1) u teoriji mogu imati i nastavak *-ā* bez umetanja, ali se takvi oblici rjeđe ili gotovo nikada ostvaruju (*djevojkā, igrā, pjesmā*).

Kada je riječ o genitivu množine imenica na suglasnički skup, preobilje je osobito izražena pojava. Za imenice ženskog roda *e*-sklonidbe (kao i imenice *a*-sklonidbe) uobičajeni je nastavak *-ā*, a javlja se, kako smo vidjeli, i nastavak *-ā-ā*. Međutim, općenito se može reći da je kod imenica sa suglasničkim skupom uz nastavak *-ā* te nastavak *-ā-ā* uvijek moguć i nastavak *-ī*, i to redovitije u nestandardnom jeziku, ali vrlo često i u standardnom jeziku (Težak 2005 [1980]; Barić i dr. 1999: 85–87). Iznimka su imenice na suglasničke skupove *st, zd, št, žd, šč, šć* kojima norma dopušta isključivo nastavak *-ā* (npr. *lista, zvijezda* itd.), ali ne i nastavak *-ī*, dok nastavak *-ā-ā* nije moguć iz fonotaktičkih razloga.⁶

Dakle, s obzirom na mogućnost umetanja *a* i preobilja, možemo razlikovati tri glavne skupine imenica: 1) imenice koje dopuštaju umetanje *a* raspolažu s tri moguća oblika (na *-ā-ā, -ā* i *-ī*), 2) imenice koje ne dopuštaju umetanje *a* raspolažu s dva

u tom obliku nisu ostvareni uvjeti za umetanje (postojanje nedopuštenog sloga), pa je u tom slučaju umetnuto *a* (koje je uvijek dugo) zajedno s nastavkom *-ā* bolje analizirati kao diskontinuirani morf, odnosno transfiks *-ā-ā* (Marković 2013: 81–82; usp. Marković 2012: 43–44). U ovom ćemo radu i transfiks *-ā-ā* radi jednostavnosti nazivati nastavkom, baš kao i tipične nastavke *-ā* i *-ī*.

⁵ Za kritički pregled pravila v. Bošnjak Botica i Polančec (2024). Podjela na imenice koje dopuštaju i ne dopuštaju umetanje u većini je slučajeva jasna iz rječničkih opisa i jezične intuicije. Ovdje pod (1) navodimo imenice koje u svim četirima rječnicima suvremenog jezika (v. Tablicu 1 niže) bilježe oblike s umetanjem, a pod (2) imenice za koje se dosljedno bilježe samo oblici bez umetanja. Od 313 imenica u našem uzorku (§3.1) za njih 98 (31,31 %) dosljedno se navodi oblik s umetanjem, a suprotan slučaj vidimo kod 174 imenice (55,59 %). Nejasna je situacija za 41 imenicu (13,10 %).

⁶ Razlozi za ovakvu distribuciju nastavaka kod ovih suglasničkih skupova povijesne su naravi: navedeni se skupovi u fonotaktici hrvatskog jezika ponašaju kao jednostavni suglasnici (afrikate) (Turk 1992: 24–25), pa se i u smislu preobilja ove imenice ponašaju kao da završavaju na običan suglasnik, a ne na suglasnički skup (Polančec i Bošnjak Botica 2024 i literatura ondje). Budući da kod imenica s osnovom na jedan suglasnik dolazi gotovo isključivo nastavak *-ā* (*pet banana, deset knjiga*), onda je logično da i imenice na skupove *st, zd, št, žd, šč, šć* dopuštaju samo taj nastavak (*pet lista, deset zvijezda*). Ta tvrdnja vrijedi i za standardni jezik i za nestandardni jezik. Međutim, u nekim se urbanim govorima poput zagrebačkog primjećuje prodor nastavka *-ī* i među imenice na jedan suglasnik, npr. *pet banani* (Kapović 2018). Nešto izraženiji prodor tog nastavka vidi se kod imenica na *st, zd, št, žd, šč, šć*, što opažamo i u našim podatcima (v. §5.2.3 i Tablicu 9).

moguća oblika (na $-ā$ i $-ī$), 3) imenice na suglasničke skupove *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šč* raspoložu samo s jednim oblikom (na $-ā$) jer ne dopuštaju umetanje i u standardnom se jeziku ne javljaju s nastavkom $-ī$. Pri tome je važno istaknuti da kod imenica kod kojih su mogući višestruki oblici – to su prva i druga skupina – prednost sudeći po postojećim opisima imaju oblici na $-ā-ā$ i $-ā$, a između to dvoje prednost ima oblik na $-ā-ā$. To znači da kod imenica s trostrukim oblicima prednost djeluje po principu $-ā-ā > -ā > -ī$, a kod imenica bez umetanja po principu $-ā > -ī$, pri čemu znak „>” znači ‘normativno prihvatljivije’. Davanje prednosti oblicima na $-ā-ā$ i $-ā$ primjetna je i u jezičnom savjetništvu, ali i u dijelu gramatikografije iako se mogu naći i drukčija mišljenja (Bošnjak Botica i Polančec 2024).

Među onim imenicama koje prema normi dopuštaju višestruke oblike – dakle svima osim onih na skupove *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šč* – mogu se lako primijetiti neke razlike već u rječničkom opisu. Primjerice, kod imenica koje dopuštaju umetanje *a*, nastavak $-ī$ u suvremenim se rječnicima (za popis v. Tablicu 1 ispod) nikada ne navodi za imenice u (3), dok suprotno nalazimo za imenice u (4).⁷

- (3) *djevojki* (uz *djevojākā*), *igrī* (uz *igārā*), *pjesmī* (uz *pjesāmā*) [Gmn. $-ī$ nije u rječnicima]
- (4) *priredbī* (uz *priredbā*), *bilješkī* (uz *bilježākā*), *pripovijetkī* (uz *pripovijedākā*) [Gmn. $-ī$ nije u rječnicima]

Napomenimo da ne postoji normativno gramatičko ili kakvo drugo pravilo koje bi objasnilo razliku između imenica u (3) i imenica u (4).

Slično tomu, imenice koje ne dopuštaju umetanje *a*, npr. u (5), u načelu prihvaćaju nastavak $-ī$, ali se različito bilježe u rječnicima: za imenice *molba* i *palma* u svim se rječnicima navode oba nastavka, dok je za imenice *ophodnja* i *alga* opis neujednačen (navode se ili oba nastavka ili samo $-ā$).

- (5) *molbā* (uz *molbī*), *palmbā* (uz *palmbī*), *ophodnjā* (uz *ophodnjī*), *algā* (uz *algī*)

Ovaj kratak primjer pokazuje nam zorno da su oba upravo opisana fenomena (nepredvidljivost oblika osnove i preobilje) problematična iz perspektive rječničkog opi-

⁷ Za neke od ovih imenica navodi se i oblik na $-ā$ bez umetanja (npr. *priredbā* u svim rječnicima), ali pitanje je koliko se takvi oblici ostvaruju. U tom bismo slučaju govorili o tripletama, odnosno o trostrukostima. Naši podatci pokazuju da su trostrukosti u stvarnoj uporabi rijetke (Tablica 4 u §5.1).

sa. Posebno je zanimljivo pitanje kako se autori rječnika postavljaju načelno prema preobitelji te kako pristupaju obradi pojedinih imenica u pogledu izbora višestrukih oblika. Zanimljivo je razmotriti i kako se situacija u rječnicima odnosi prema stvarnoj uporabi odraženoj u korpusnim podacima.

Da bismo odgovorili na ta pitanja, u ovom se radu donosi analiza oblika genitiva množine u rječničkim opisima 313 imenica *e*-sklonidbe na suglasnički skup s naglaskom na višestruke oblike. Analiza se temelji na četirima jednojezičnim rječnicima suvremenog hrvatskog jezika (Tablica 1).⁸ O rječnicima ćemo nešto više reći u §3.2, a u radu se navode pod kraticama iz Tablice 1.

TABLICA 1. Suvremeni rječnici hrvatskog jezika konzultirani u analizi.

konzultirani rječnik	kratica
Školski rječnik hrvatskoga jezika	ŠRHJ
Hrvatski jezični portal	HJP
Rječnik hrvatskoga jezika	RHJ
Veliki rječnik hrvatskoga jezika	VRH

Ovaj je rad dio opširnijega istraživanja preobilja u Gmn. koji se temelji na uzorku od 313 imenica ženskog roda s višesuglasničkom osnovom⁹ (v. §3.1). O tim su imenicama uz rječničke opise prikupljeni i podaci iz dvaju korpusa hrvatskog jezika (v. §3.4), koji se citiraju u ovom radu za potrebe usporedbe između rječničkog opisa i stvarne uporabe. Korpusni podaci bit će prikazani i u zasebnom radu.

Cilj je ovog rada stoga dvojak. Prvo, želimo predstaviti analizu rječničke prakse u prikazu preobilja. Konkretnije, zanimat će nas koji se nastavci bilježe za pojedine imenice i kojim redoslijedom. Naime, pokazat će se da ne navode svi rječnici jednako dosljedno sva tri moguća nastavka, a ako ih i navode, ne navode ih istim redoslijedom. Drugo, želimo usporediti tu praksu sa stvarnom uporabom kakva je odražena u korpusima suvremenog hrvatskog jezika.

Rad se sastoji od sljedećih dijelova. Nakon ovog uvodnog odjeljka, u §2 se nešto detaljnije ocrtava problematika genitiva množine i njegov prikaz u leksikografskim djelima. Nakon toga se u §3 opisuju metodološka načela analize, i to redom opis uzorka, odabir rječnika, označavanje podataka te odabir korpusa. Istraživačka se pitanja

⁸ U radu u većini slučajeva na rječnike upućujemo kraticama koje su navedene u tablici, ali se radi čitljivosti katkad služimo i punim nazivima. U popisu literature pune se reference na navedene rječnike mogu naći po navedenim kraticama.

⁹ Istraživanje se provodi u sklopu projekta *Morfološko preobilje u hrvatskom jeziku* (<http://dublete.jezik.hr/blog/4>).

iznose u §4, a u §5 se donose rezultati koji odgovaraju na postavljena istraživačka pitanja. Rad se zaokružuje zaključkom u §6.

2. HRVATSKI GENITIV MNOŽINE KAO LEKSIKOGRAFSKI PROBLEM

2.1. PREOBILJE U GENITIVU MNOŽINE IMENICA

Tradicionalno se mogućnost višestrukih oblika naziva dubletnost, a u suvremenoj morfološkoj teoriji ista se pojava naziva (morfološko) **preobilje** (engl. *overabundance*). Definira se kao pojava da na jedno mjesto u fleksijskoj paradigmi može doći više od jednog oblika (usp. Thornton 2011; 2019). Pritom je ključna osobitost preobilja, barem u njegovu kanonskom obliku, to što upotreba paralelnih oblika vrlo često nije funkcionalno uvjetovana, što znači da su oba oblika načelno ravnopravna i zamjenjiva u kojem god kontekstu.

Hrvatski jezik bogat je primjerima preobilnih paradigma i pojedinih oblika unutar svog glagolskog, imeničkog, pridjevskog, priložnog i zamjениčkog sustava (v. Bošnjak Botica 2024 za detaljan popis).

Kao što je već jasno iz prethodnog izlaganja, jedna od najistaknutijih preobilnih kategorija imeničkog sustava hrvatskog jezika jest upravo genitiv množine. Iako primjere preobilja nalazimo u imenica svih sklonidaba, ta je pojava možda najizrazitija među imenicama ženskog roda *e*-sklonidbe sa suglasničkim skupom na kraju osnove (npr. *bomba*, *crkva*, *lutka*, *naranča*, *torta*, *zbirka*), kao što smo već pokazali u uvodnom odjeljku (§1).

2.2. PREOBILJE I RJEČNIČKI OPIS

Preobilje je velik izazov za lingvistički opis općenito te ga je potrebno obuhvatiti s više strana. Kao što je rečeno u §1, u ovom ćemo radu preobilju u ovoj kategoriji pristupiti iz perspektive rječničkog opisa. U rječnicima su naime moguće različite kombinacije oblika, kao što smo vidjeli u primjerima (3)–(5) u §1¹⁰ te se zasad čini da ne postoji ujednačen opis,¹¹ jednako kao ni ujednačena upotreba.

S rečenim je povezano pitanje o odnosu rječničkog opisa i stvarne upotrebe, odno-

¹⁰ Rječnici se slažu jedino u tome da tek iznimno donose oblik s nastavkom *-ī* kao jedinu mogućnost (usp. §5.2.2, osobito Tablicu 8).

¹¹ Slične neujednačenosti vidimo i u paradigmama koje donose gramatike.

sno pitanje u kojoj mjeri pojedinačne imenice u jezičnoj praksi ostvaruju višestruke mogućnosti navedene u rječnicima. O tome se može suditi na temelju dvaju argumenata. Prvi, općenitiji, argument zasniva se na stavu da se hrvatska leksikografska praksa oslanja na tradicionalno viđenje rječnika primarno kao izvora informacija o standardu i dobroj upotrebi tog standarda, a tek u manjoj mjeri kao izvora informacija o općoj uporabi jezika (Filipović Petrović 2024).¹² Takav stav može upućivati na razkorak između rječničkoga opisa i stvarne uporabe.

Drugi, konkretniji, argument zasniva se na našim podacima prikupljenima iz korpusa. Naime, unatoč već jasno prisutnu opažanju da je nastavak *-ī* u načelu prevladao u uporabi mnogih imenica u usporedbi s ostalim dvama nastavcima (Težak 2005[1980]), a koje potvrđuju i naši podatci (v. §5.2.3, Tablica 9), rječnici gotovo nikada ne navode taj nastavak kao jedini, ali ni kao prvi, već se on redovito stavlja na drugo, odnosno treće mjesto pri navođenju oblika. To bismo mogli objasniti kao odraz suvremenih normativnih nastojanja, kod kojih se poseban naglasak stavlja na preobilje u ovoj kategoriji pa u tom smislu možemo citirati *Hrvatski jezični savjetnik* (Barić i dr. 1999: 86) u kojem se eksplicitno kaže: „puno je veći broj imenica u kojima su mogući samo trojni od onih u kojima su mogući samo dvojni oblici, a iznimno je malen broj imenica u kojima je moguć samo jedan nastavak” (usp. i Babić 1995). Iako bi se promocija preobilja u ovoj kategoriji mogla interpretirati upravo suprotno od normativnog nastojanja, odnosno kao čisti deskriptivni postupak, čini se da ona u načelu nije deskriptivna jer služi promociji nastavaka *-ā* i *-ā-ā*, za koje je već dugo primjetno povlačenje pred nastavkom *-ī* (v. §1). Isto tako, kao što ćemo vidjeti u §5.2.1, neki rječnici redovito navode oblike na *-ā* bez umetanja (npr. *prīrēdbā*) paralelno s oblicima s umetanjem (npr. *prīrēdbā* uz treći oblik *prīrēdbī*) iako za primjere poput *prīrēdbā* nema potvrda u uporabnoj praksi, pa tako ni u našim korpusnim podacima. Stoga se u ovom slučaju može reći da su normativni naputci usmjereni na očuvanje preobilja u ovoj kategoriji u smislu promocije uporabno slabije posvjedočenih varijanata (*-ā* i *-ā-ā*), a te naputke slijede i rječnici poretком njihova navođenja (nastavak *-ī* uvijek se navodi posljednji), kao što ćemo vidjeti u §5.4. Spomenimo da nemaju svi jezikoslovci jednak odnos prema normi kad je riječ o tome koji su kriteriji normiranja. U posljednje vrijeme doista jača struja koja se zalaže za uporabno utemeljen pristup, no vrlo ugledni jezikoslovci držali su da norma ne treba uključivati sve što je na terenu, nego da je njezin posao odabrati te da nedosljednost opisa dolazi iz dijalektološkog pristupa (usp. npr. Markovićev komentar o stavu V. Anića u kontekstu višestrukih oblika genitiva množine u Anić 2009: 20).

Osim normativnih nastojanja u rječniku se često odražavaju individualne preferen-

¹² O kompleksnom odnosu deskriptivnog i preskriptivnog u leksikografiji v. npr. Muggleston (2015).

cije izrađivača rječnika (Anić 2009, Filipović Petrović 2024; usp. Bošnjak Botica, Polančec i Sviben 2022: 46–47). To je posebno problematično u leksikografskoj obradi preobilja jer preferencije izrađivača ne moraju nužno odgovarati preferencijama govornikâ kao cjeline, pa ni preferencijama koje proizlaze iz normativnih nastojanja.

3. RJEČNICI: METODOLOGIJA

Zbog opširnosti istraživanja metodologiji ćemo posvetiti zaseban odjeljak. Metodološki gledano ova analiza nema dobra uzora u postojećoj literaturi, koliko nam je poznato, te smo je razradili bez oslanjanja na prethodne radove.

3.1. UZORAK IMENICA

Istraživanje polazi od uzorka od 313 imenica *e*-sklonidbe s višesuglasničkim završetkom osnove.¹³ Uzorak je odabran iz većeg popisa imenica istog tipa¹⁴ tako što su odabrane samo one imenice za koje je u *Hrvatskom jezičnom korpusu (Riznici)* nađeno barem 20 potvrda genitiva množine. Korpus *Riznica* izabran je kao korpus standardnog jezika koji sadrži potvrde iz cijelog 20. stoljeća te početka 21. stoljeća (v. §3.4).¹⁵

U brojenju potvrda Gmn. oslonili smo se na automatsko označivanje, odnosno uzimali smo u obzir oblike s oznakom *Ncfpg* ('imenice ženskoga roda u genitivu množine') bez ručne provjere. Automatsko označivanje ima svojih ograničenja i često nije precizno, ali u ovoj fazi istraživanja bilo nam je unatoč svojoj nepreciznosti koristan orijentir za odabir uzorka. Naime, navedeni kriterij apsolutne frekvencije oblika Gmn. upotrijebili smo umjesto kriterija apsolutne frekvencije cijele pojavnice jer smo željeli

¹³ Uzorak je dostupan u Dodatku.

¹⁴ Takvih je imenica u hrvatskom jeziku preko 1500. Popis imenica na suglasnički skup prikupljen je pretragom korpusa kojom su s pomoću regularnih izraza pretražene sve natuknice imenica ženskog roda *e*-vrste čija osnova završava bilo kojim od teoretski mogućih kombinacija dvaju hrvatskih suglasnika (od <bb> do <žž>). Automatski su isključene kombinacije s dvoslovima koji predstavljaju jedan fonem (<dž>, <lj> i <nj>). Imenice s kombinacijom slova <r> i nekog drugog suglasnika (<rC>) ručno su pregledane jer se među njima našlo i dosta imenica u kojima je <r> slogotvorno (npr. *cрта*, *potvrda*, *pogrda*). Takve su imenice naravno isključene iz daljnje analize.

¹⁵ Izbor specifičnog korpusa u manjoj mjeri utječe na popis imenica. Slična pretraga za potkorpus *forum.hr* korpusa *hrWaC* pokazuje da 48 od 313 imenica iz našeg uzorka ima manje od 20 potvrda Gmn., što je podudaranje od 85 %. Također postoje i imenice koje u potkorpusu *forum.hr* imaju više od 20 potvrda, ali ne i u *Riznici*. To su često razgovorne riječi, kao što i očekujemo (*fotka*, *tekma*, *cajka* itd.). Nijedan popis nije savršen, ali smatramo da je popis koji smo prikupili iz *Riznice* dovoljno informativan za potrebe ovog rada ako već nije sveobuhvatan i iscrpan.

istražiti imenice za koje je vjerojatno da se pojavljuju u genitivu množine i množini općenito. Naime, postoji određen broj vrlo frekventnih imenica koje se bilo iz značenjskih bilo iz nekih drugih razloga neće javljati u množini, primjerice *mašta*, *potrošnja* ili *pažnja*. Za takve imenice katkad nema podatka o množinskom obliku (primjerice *Hrvatski jezični portal* ili *Školski rječnik hrvatskoga jezika* za *natuknice mašta* i *potrošnja*), ali nailazimo i na slučajeve da se on navodi iako nije vjerojatno da se takvi oblici upotrebljavaju (npr. *pažnja* u dvama spomenutim rječnicima). Iz toga slijedi da su i informacije o tim oblicima imenica koje odgovaraju našem kriteriju u rječnicima pouzdanije jer je riječ o oblicima imenica koji se stvarno upotrebljavaju u genitivu množine, a ne o konstruiranim oblicima koji se rijetko ili nikada ne pojavljuju.

U žarištu interesa ovog rada nije opis oblika pojedinačnih imenica i njihovih razlika u rječnicima, nego usporedba rječnika kao cjelina, o čemu opširnije govorimo u vezi s istraživačkim pitanjima u §4. S obzirom na tu činjenicu, konkretan sastav uzorka nije presudan, već je presudno da on sadržava najinformativnije imenice. Stoga za analizu nije presudno što nekih imenica nema u uzorku (npr. *kušnja*, *svirka*, *žetva* i mnogih drugih) jer se uzima da je uzorak dovoljan da omogući uvid u obilježja rječničkog opisa svih imenica kao cjeline.

Kod polisemnih imenica poput *firma* ('tvrtka', 'krizma') ili *marka* ('poštanska naljepnica', 'valuta', 'brend') uzimaju se u obzir sva značenja.

Informacija o frekvenciji genitiva množine važna je i za korpusnu etapu našeg istraživanja. Budući da je za nju ključna usporedba rječničkih navoda s korpusnim podacima, htjeli smo prikupiti podatke samo za one imenice za koje imamo pouzdanu informaciju o frekvenciji u korpusu. O tome više u §3.4.

3.2. RJEČNICI

Navedenih 313 imenica *e*-sklonidbe s višesuglasničkim završetkom osnove pregledali smo u četirima rječnicima (Tablica 1, §1). Dva su rječnika dostupna mrežno – *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (ŠRHJ) i *Hrvatski jezični portal* (HJP),¹⁶ a preostala dva nisu – *Rječnik hrvatskoga jezika* (RHJ) i *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* (VRH). U ovom ćemo odjeljku nešto reći o tim rječnicima.

Po veličini je najveći VRH, za koji se navodi da je „dosad najobuhvatniji i najpotpu-

¹⁶ HJP u načelu funkcionira kao mrežna verzija *Hrvatskoga enciklopedijskog rječnika* (HER) te za potrebe ovog članka ta dva rječnika smatramo ekvivalentnima. U njihovu je temelju rječnička baza iz rječnikâ Vladimira Anića (Anić 2000; Anić i Jojić 2003) te stoga HJP smatramo ekvivalentom Anićevih rječnika iako ne možemo tvrditi da između tih rječnika i HJP-a nema razlika u navođenju oblika (usp. informacije o HJP-u na <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=legenda>).

niji jezični rječnik suvremenog hrvatskog jezika u nas” (str. XI) te u njemu nalazimo preko 120 tisuća natuknica i podnatuknica. RHJ obuhvaća 64 tisuće riječi, 3400 fraza i 3900 sintagmi. ŠRHJ obuhvaća 30 tisuća natuknica (str. X), dok HJP ističe da se rječnička baza sastoji se od 116 516 osnovnih natuknica.

Provedena analiza pokazuje da navedena četiri rječnika do neke mjere sustavno navode oblike genitiva množine imenica ž. r. s višesuglasničkom osnovom, za što se u dijelu slučaja može pokazati da je riječ o svjesnoj odluci urednika rječnika. Tako se za tri rječnika (ŠRHJ, HJP, VRH) eksplicitno navodi odluka da se u gramatičkom bloku daju oblici genitiva množine imenica ž. r., i to u ŠRHJ-u (str. XV) za sve imenice ž. r., u VRH-u se navode „u pravilu” (str. XIV), a u HJP-u za imenice ž. r. s višesuglasničkom osnovom (str. XIV).¹⁷ RHJ jedini ne daje nikakve informacije u tom smislu premda se u izvedbi ne razlikuje od ostalih triju rječnika.

Unatoč navedenim načelima, naši podatci pokazuju da za brojne imenice nedostaju informacije o genitivu množine. Obično nedostaju oblici, a katkad i same natuknice.¹⁸ Takvu situaciju vidimo u svim četirima rječnicima: od 313 imenica informacija o genitivu množine nedostaje za njih 60 u ŠRHJ-u (19,17 %), 28 u HJP-u (8,95 %), 68 u RHJ-u (21,73 %), 30 u VRH-u (9,58 %). Kao što vidimo, ŠRHJ i RHJ imaju dvostruko više nedostajućih vrijednosti od ostalih dvaju rječnika.¹⁹ Razlog može biti i u manjem broju obrađenih natuknica jer, kao što smo ranije naveli, HJP i VRH obrađuju preko 115 000 natuknica u odnosu, primjerice, na RHJ sa 64 000 natuknica. Broj nedostajućih vrijednosti također govori o neujednačenosti opisa jer pokazuje da se za mnoge imenice ne navode oblici Gmn. iako nema razloga da se izostavljaju jer su posve obične u množini (npr. *blagajna*, *novinarka*, *kupnja* i *tajna*).

Na razini pojedinačnih imenica za njih 203 (64,86 %) imamo informaciju o obliku Gmn. u svim četirima rječnicima (Tablica 2), a ista informacija sustavno izostaje u svim četirima rječnicima za devet imenica.²⁰

¹⁷ Ovu informaciju navodimo prema uvodnom tekstu u HER-u.

¹⁸ Nismo posebno bilježili nedostaje li informacija za neku imenicu zbog izostanka natuknice ili izostanka oblika.

¹⁹ U slučaju ŠRHJ-a to je dijelom posljedica manjeg obuhvata tog rječnika, koji nije opći, nego školski, pa samim time u njemu nedostaju mnoge riječi (usp. str. XIII–XIV). Tako u tom rječniku primjerice nećemo naći riječi *stavka* ili *letva*. Također se za neke riječi koje se ondje nalaze ne navodi Gmn. (npr. *praksa* ili *oporba*), vjerojatno zbog uporabnih ograničenja (za te imenice ne navodi se ni Nmn.).

²⁰ To su imenice *suradnja*, *supstanca*, *meč-lopta*, *break-lopta*, *fiesta*, *corsa*, *polukontra*, *stotka*, *šestorka*. Iz popisa su odmah razvidna neka ograničenja u uzorkovanju imenica koja proizlaze iz odabira korpusa *Riznica* kao izvora (usp. bilj. 15). Prvo, neke od imenica s dovoljnim brojem potvrda Gmn. pripadaju vrlo specifičnu žargonskom (sportskom) leksiku (*meč-lopta*, *break-lopta*, *polukontra*), što je posljedica uključivanja tekstova iz dnevnika *Sportske novosti* u korpus. Drugo, neke su od imenica poput *fiesta*, *corsa*, *šestorka* bile aktualne ponajprije u razdoblju iz kojeg dolaze tekstovi (rane 2000-e

TABLICA 2. Imenice prema broju rječnika u kojima se navodi njihov Gmn.

broj rječnika s potvrđama Gmn.	broj imenica	postotak imenica
četiri	203	64,86 %
tri	61	19,49 %
dva	31	9,90 %
jedan	9	2,88 %
nijedan	9	2,88 %
Ukupno	313	100,00%

Vrlo se malo kaže o kriterijima odabira citiranih oblika, a o tome se eksplicitno govori samo u ŠRHJ-u i HJP-u. Kriteriji za odabir citiranih oblika posebice su važni u slučajevima preobilja. Tako ŠRHJ samo navodi da se u gramatičkom bloku navode isključivo normativni oblici (str. XI), što u načelu znači da se slijede preporuke iz normativne literature (koja je opisana u Bošnjak Botica i Polančec 2024). To bi trebalo značiti i sustavno navođenje dvostrukih i trostrukih oblika, što će potvrditi i naša analiza u §5. Nešto je u tom smislu restriktivniji HJP, u kojem se eksplicitno navodi nesklonost navođenju oblika poput *príredbā* uz običnije *príredābā* i *príredbī* uz pojašnjenje da su oblici poput *príredbā* „rijetki i nerealni” (str. XIV²¹).

Paralelno navođenje oblika s umetanjem *a* i bez njega (npr. *príredābā* i *príredbā*) u imenica koje dopuštaju umetanje pokazat će se jednom od glavnih razlika između rječnika. Neki sustavno navode oba oblika, a drugi izbjegavaju oblik bez umetanja i navode samo oblik s umetanjem (tj. *príredābā*).

3.3. PRIKUPLJANJE I OZNAČAVANJE PODATAKA

Za svaku je od 313 imenica iz četiriju rječnika zabilježen podatak o oblicima genitiva množine koji se navode u tzv. gramatičkom bloku natuknice. Bilježeni su nastavci i njihov točan poredak.²²

Nastavci su kodirani brojkama: 1 za *-ā-ā*, 2 za *-ā*, 3 za *-ī*.²³ Njihove su se kombina-

godine) jer je s jedne strane riječ o automobilima marki *Ford* i *Opel* koji su bili popularni u to doba, a s druge strane o političkoj grupaciji koja je u isto doba bila na vlasti u Hrvatskoj.

²¹ V. bilj. 17.

²² HJP informaciju o Gmn. osim u gramatičkom bloku daje i u paradigmama, koje su sastavni dio većine natuknica. U obzir je uzimana isključivo informacija iz gramatičkog bloka iz dvaju razloga: prvo, između dvaju izvora postoje brojne razlike te drugo, nije jasno prema kojim su kriterijima paradigme izrađene i kako su birani oblici u slučajevima kada postoji preobilje.

²³ U radu se nastavci Gmn. sustavno navode s duljinama.

cije bilježile kombinacijom brojeva, koja ujedno čuva i informaciju o poretku oblika. Primjerice, kombinacija 231 za imenicu *pogreška* u RHJ-u daje informaciju da su za imenicu zabilježena sva tri nastavka te da je njihov poredak *-ā, -ī, -ā-ā*, odnosno da gramatički blok citira oblike *pògrēškā/pògrēškī/pògrēšākā*. Na taj način dobivamo 15 mogućih kombinacija: tri jednobrojne, šest dvobrojnih i šest trobrojnih. Dvobrojne (12, 21 itd.) i trobrojne (123, 231 itd.) one su kombinacije u kojima prepoznavamo preobilje.

Dodatno smo zabilježili i informaciju o citiranim oblicima, ali bez obzira na poredak. To znači da u ovom slučaju imamo istovjetnu oznaku za imenicu *pogreška* u RHJ-u (oblici *pògrēškā/pògrēškī/pògrēšākā*) i ŠRHJ-u (*pògrēšākā/pògrēškā/pògrēškī*). Drugim riječima, kada razlikujemo poredak, oznake su 231, odnosno 123, a kada se on zanemari, onda imamo istu oznaku, tj. 123. Zanemarivanjem poretka broj mogućih kombinacija smanjuje se s petnaest na sedam: tri jednobrojne, tri dvobrojne i jedna trobrojna. U opisu rezultata upotrebljavat ćemo oba tipa prikaza podataka (s poretkom i bez njega) jer nam omogućuje da informacije iz rječnika analiziramo s više motrišta.

3.4. KORPUSNI PODATCI

Korpusni su podatci prikupljeni za 313 imenica iz uzorka (§3.1) iz dvaju korpusnih izvora. Prvi je izvor *Hrvatski jezični korpus Riznica* (Ćavar i Brozović Rončević 2012; usp. Kolaković i dr. 2022: 72–74), a drugi potkorpus *forum.hr* mrežnog korpusa *hrWaC* (Ljubešić i Klubička 2014; usp. Blagus Bartolec i Matas Ivanković 2019: 32, 34). Prvi korpus predstavlja standardni jezik 20. stoljeća (većinom druge polovice) te ranog 21. stoljeća, a drugi nestandardni jezik ranog 21. stoljeća. Odabir korpusa omogućuje nam usporedbu uporabe u standardnom i nestandardnom jeziku (usp. Bošnjak Botica, Polančec i Sviben 2022: 38–39; Kolaković 2018: 133–137).

Primjeri prikupljeni iz navedenih korpusa u velikom su dijelu ručno pregledani da bi se uklonile pogreške prouzročene netočnostima u automatskom označavanju.²⁴ Ručnim je pregledom utvrđeno da dio imenica iz polazišnog uzorka u stvarnosti ima manje od 20 potvrda Gmn. u jednom ili obama korpusima. Da bi se osigurala pouzdanost korpusnih potvrda, odlučeno je da se uzimaju korpusni podatci samo za imenice s 20 ili više potvrda u obama konzultiranim korpusima. Tako je prvotni uzorak od 313 imenica sveden na uzorak od 239 imenica s pouzdanim korpusnim podacima.²⁵

²⁴ Zahvaljujemo kolegi Robertu Svibenu koji je obavio većinu ručnog pregleda primjera.

²⁵ Dodatak s popisom imenica u uzorku donosi i informaciju za koje su imenice prikupljeni korpusni podatci, a za koje nisu.

U analizi podataka iz rječnika ostajemo pri početnom uzorku od 313 imenica kako bi ta analiza bila što informativnija, a analizu korpusnih podataka radimo s manjim uzorkom od 239 imenica. Unatoč razlikama u uzorcima, smatramo da će korpusni podatci na koristan način nadopuniti informacije proizašle iz analize rječnika te ćemo ih navoditi tamo gdje su informativni.

4. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

U odjeljcima §1 i §2 ocrtali smo u vrlo načelnu obliku problem koji za leksikografski opis predstavlja preobilje. Ovdje ćemo iznijeti specifična pitanja koja želimo obraditi u analizi. Ona dijelom proizlaze iz otvorenih pitanja koja o preobilju u ovoj kategoriji ostavljaju postojeći gramatički opisi (Bošnjak Botica i Polančec 2024).²⁶

Naša istraživačka pitanja pokrivaju tri teme: preobilje, poredak oblika u rječnicima te odnos rječničkih opisa s korpusnim potvrdama. Prva se tema tiče potvrđenosti preobilja u rječnicima i načina njegova bilježenja. U §2.2 opazili smo da su normativni naputci usmjereni na očuvanje preobilja u smislu da se prepozna je dominacija oblika na $-\bar{i}$, ali se uvijek preporučuje uporaba jednog od dvaju drugih nastavaka. Stoga će biti zanimljivo provjeriti koliko se to načelo i na koji način slijedi u rječnicima. Također je zanimljivo pitanje koliko rječnici slijede normativne naputke iz §1 prema kojima kod imenica s umetanjem a nastavci imaju prednost po principu $\bar{a}-\bar{a} > -\bar{a} > -\bar{i}$, a kod imenica bez umetanja po principu $-\bar{a} > -\bar{i}$, pri čemu znak „ $>$ ” znači ‘normativno prihvatljivije’. U tom pogledu bit će korisno razmotriti poredak oblika u rječnicima. Posljednja je tema vezana za problem usklađenosti rječničkog opisa sa stvarnom uporabom, posebno s obzirom na pitanje čuva li se preobilje u stvarnoj uporabi te čuva li se prednost oblika koji nisu $-\bar{i}$. Da bismo došli do odgovora, navodit ćemo korpusne podatke kako je opisano u §3.4.

U vezi s navedenim temama postavljamo sljedeća istraživačka pitanja. Prvo istraživačko pitanje tiče se potvrđenosti preobilja u analiziranim rječnicima:

IP1a	U kojoj se mjeri za analizirane imenice u rječnicima navode jednostruki, dvostruki i trostruki oblici?
IP1b	U kojoj su mjeri za analizirane imenice potvrđeni jednostruki, dvostruki i trostruki oblici u korpusnim podacima?

²⁶ Jedan istraživački problem kojim se nećemo baviti ovdje jest veza između nastavka $-\bar{a}-\bar{a}$ i sastava suglasničkog skupa. On će biti predmetom zasebnog rada.

Drugo istraživačko pitanje tiče se potvrđenosti pojedinih nastavaka i njihovih kombinacija u analiziranim rječnicima:

IP2a	Koje se kombinacije nastavaka pojavljuju u rječnicima?
IP2b	Kakva je potvrđenost pojedinih kombinacija u korpusnim podacima?

Treće istraživačko pitanje govori o ulozi poretka oblika:

IP3	Koliko su rječnici dosljedni u opisu s obzirom na poredak oblika koje navode u gramatičkom bloku?
------------	---

U četvrtom i posljednjem istraživačkom pitanju riječ je o potvrđenosti pojedinačnih oblika u rječnicima bez obzira na kombinacije u kojima se pojavljuju:

IP4	Za koliko se imenica u svakom rječniku pojavljuje svaki od triju mogućih nastavaka?
------------	---

Istraživačka će pitanja biti detaljnije razrađena i obrađena u sljedećem odjeljku kroz opširnu analizu (§5.1–5.4). Na kraju odjeljka u §5.5 istraživačka se pitanja sažeto raspravljaju. Analizom će se pokazati određene sličnosti među rječnicima, osobito između ŠRHJ-a i RHJ-a te u manjoj mjeri između HJP-a i VRH-a. Iako temu sličnosti među rječnicima nismo formulirali kao zasebno istraživačko pitanje, posvetit ćemo joj nešto prostora u raspravi o istraživačkim pitanjima (§5.5.3).

Upravo predstavljena istraživačka pitanja analiziraju rječnike kao cjeline i tako ih uspoređuju bez izravne usporedbe po pojedinačnim leksemima. Iako bi se analiza po leksemima mogla učiniti posve logičnim korakom, ona nije provedena zbog velikih razlika u obradi pojedinačnih imenica. Prvi je problem već spomenut: od 313 imenica samo njih 203 ima zabilježene oblike u svim četirima rječnicima (Tablica 2, §3.2). Još je veći problem činjenica da od 203 imenice za koje postoje potpuni podatci samo njih 74 imaju istovjetan popis oblika u svim rječnicima, a ostatak pokazuje razne vrste nepodudaranja. Te su činjenice dovele do praktične neupotrebljivosti analize po pojedinačnim leksemima, zbog čega se zadržavamo na analizi na razini rječnika. Na mjestima gdje to ima smisla analiziramo neke primjere razlika između rječnika u pogledu pojedinačnih leksema, a što će dodatno uputiti na znatne razlike u obradi natuknica među rječnicima.

5. ANALIZA RJEČNIKA: REZULTATI I RASPRAVA

U prethodnom smo odjeljku iznijeli istraživačka pitanja na koja želimo odgovoriti analizom rječnika. Analiza se sastoji od nekoliko dijelova posvećenih navedenim istraživačkim pitanjima. U prvom se dijelu (§5.1) daju rezultati za skupine nastava-ka (jednostruki, dvostruki, trostruki), čime dobivamo uvid u potvrđenost preobilja u rječnicima (IP1a). Zatim se u §5.2 nešto podrobnije promatra distribucija specifičnih kombinacija nastavaka unutar pojedinih skupina (jednostruki, dvostruki, trostruki) u rječnicima (IP2a). Analiza za IP2a provodi se bez obzira na poredak (oznake 12 i 21 promatraju se kao jedna oznaka), što znači da u skupini jednostrukih oblika imamo tri mogućnosti, isto toliko u skupini dvostrukih oblika te jednu mogućnost kod trostrukih oblika (v. §3.3). U §5.3 analizira se isto, ali s obzirom na poredak (oznake 12 i 21 promatraju se kao dvije različite), što nam daje uvid u treće istraživačko pitanje (IP3). Konačno, u §5.4 umjesto kombinacija promatra se zastupljenost pojedinačnih nastavaka, odnosno promatra se broj imenica u svakom rječniku kod kojih se javlja svaki od triju mogućih nastavaka (IP4). Prema potrebi se u analizi citiraju i korpusni podatci koji mogu upozoriti na raskorake između rječničkog opisa i stvarne uporabe (IP1b, IP2b). Uvidi iz analize sažimaju se u §5.5. te se daju izravni i sažeti odgovori na istraživačka pitanja iz §4.

5.1. POTVRĐENOST PREOBILJA U RJEČNICIMA

Najprije ćemo razmotriti udio jednostrukih, dvostrukih i trostrukih oblika. Na taj način možemo razmotriti potvrđenost preobilja u pojedinim rječnicima (IP1a): jednostruki nastavak znači da ono nije potvrđeno, a dvostruki i trostruki nastavci predstavljaju slučajeve preobilja. Kao što smo već istaknuli u §4, u ovakvu se prikazu ne uspoređuju same imenice, već se rječnici gledaju kao cjeline.

Za jasnu ideju o potvrđenosti preobilja problem je velik broj nedostajućih oblika i razlike među rječnicima u njihovu broju i, kao što smo već istaknuli u §3.2, taj je problem najizraženiji u ŠRHJ-u i RHJ-u. Udjele pojedinih skupina oblika zato ćemo prikazati bez nedostajućih vrijednosti radi preciznijeg uvida u potvrđenost preobilja u četirima rječnicima (Tablica 3). Zbog toga u Tablici 3 svaki rječnik ima različit broj imenica.

TABLICA 3. Kombinacije po skupinama bez nedostajućih vrijednosti.

	ŠRHJ		HJP		RHJ		VRH	
oblici	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
jednostruki	31	12,25 %	80	28,07 %	41	16,73 %	50	17,67 %
dvostruki	121	47,83 %	192	67,37 %	121	49,39 %	175	61,84 %
trostruki	101	39,92 %	13	4,56 %	83	33,88 %	58	20,49 %
ukupno	253	100,00 %	285	100,00 %	245	100,00 %	283	100,00 %

Iz Tablice 3 vidimo da svi rječnici najčešće navode dvostruki oblik za obrađene imenice, ali najviše na HJP-u i VRH-u. Nadalje je vidljivo da se trostruki oblik najviše pojavljuje u ŠRHJ-u (39,92 %), a najmanje na HJP-u (tek 4,56 %). Jednostruki pak oblici najčešći su također na HJP-u (28,07 %), a najmanje ih je u ŠRHJ-u (12,25 %). Po tome vidimo da ta dva rječnika stoje u svojevrsnoj suprotnosti. Dodatno se može opaziti i uparivanje rječnika. Primjećuje se tako podudaranje HJP-a s VRH-om te sličnost RHJ-a i ŠRHJ-a. Naime, kod prvog para (HJP i VRH) relativno je visok udio dvostrukih i jednostrukih oblika. Nasuprot tomu, kod drugog para (RHJ i ŠRHJ) vidimo izrazito visok udio trostrukih oblika. Ovakvo uparivanje primjećivat ćemo na više mjesta.

Upravo raspravljeni podatci daju nam potvrdu o visokom udjelu varijantnih oblika u rječnicima. Među potvrđenim imenicama najveći udio imenica s preobiljem (dakle imenica s dvostrukim ili trostrukim oblicima genitiva množine) ima ŠRHJ (88 %), a blizu su i VRH (82 %) i RHJ (83 %), dok HJP odudara s udjelom od 72 %. Ako bismo podatke u rječnicima shvatili kao odraz normativnih nastojanja (§1, §2.2), onda bi rječnici s većim brojem preobilnih Gmn. bili više u skladu s postojećim gramatičkim opisom. To je posebice slučaj sa ŠRHJ-om, u kojem se jedinom eksplicitno navodi da će u gramatičkom bloku biti zastupljeni samo normativno prihvatljivi oblici. Međutim, kao što smo istaknuli u §2.2, naglasak na višestruke mogućnosti u Gmn. može se shvatiti i kao čisto deskriptivan postupak, odnosno kao navođenje mogućnosti unutar sustava. U tom bi se slučaju tek inzistiranje na poretku u kojem se nastavak *-ā-ā* i nastavak *-ā* stavljaju na prvo mjesto moglo promatrati kao normativna intervencija. O poretku će biti riječi u §5.3.

Prirodno se nameće pitanje koliko je preobilje stvarno posvjedočeno u korpusima (IP1b). Ako bismo htjeli provjeriti tu činjenicu u našim podacima prikupljenima iz korpusa *Riznica* i potkorpusa *forum.hr* korpusa *hrWaC* (v. §3.4), prvo bismo preobilje morali kvantificirati. Za potrebe ovog rada slijedit ćemo jedan od prijedloga u Bermel i Knittl (2012a) i kao preobilje uzeti samo slučajeve imenica gdje jedan od genitivnih oblika **ne prelazi** udio od 90 % svih posvjedočenih oblika Gmn. Dakle, ako neka

imenica ima udio nastavka $-\bar{a}-\bar{a}$ od 88 % (a nastavka $-\bar{i}$ 12 %), onda ćemo smatrati da pokazuje preobilje. Ako je pak udio istog nastavka kod druge imenice 92 % (a nastavka $-\bar{i}$ 8 %), onda nećemo smatrati da pokazuje preobilje.²⁷

Treba imati na umu jedno ograničenje ovakve metode navođenja korpusnih podataka (tj. uzimanja udjela od 10 % kao praga). Ona naime ne razlikuje imenice koje se uopće ne pojavljuju bez drugih nastavaka od onih koje se mogu pojaviti s alternativnim nastavkom, premda s vrlo ograničenim udjelom. Ovakav smo prikaz korpusnih podataka odabrali zato što jasno izdvaja imenice koje se koliko-toliko često pojavljuju s više oblika od onih kod kojih se to rijetko događa. Navedeni pristup navođenja podataka ne želi implicirati da bi rječnici trebali zanemariti rubno posvjedočenu dubletnost, odnosno ne želimo tvrditi da bi u rječniku trebalo navoditi samo oblike s više od 10 % udjela. To će ovisiti o izrađivaču rječnika, kao što će ovisiti i dodatne oznake uz rijetke oblike.

U Tablici 4 donosimo podatke za 239 imenica s pouzdanim korpusnim podacima (v. §3.4). U prikazu se daju brojeke po korpusima u redcima, a stupci odgovaraju broju imenica koje možemo i ne možemo smatrati dubletama. Dodatno se izdvajaju imenice koje bismo prema korpusnim podacima mogli smatrati tripletama, a to su one kod kojih sva tri moguća oblika imaju udio od barem 10 %.²⁸ Dakle, stupac „nema dubletnosti” prikazuje imenice koje se dominantno ostvaruju s jednim oblikom i taj oblik ima udio jednak ili viši od 90 %. Stupac „dublete” prikazuje imenice s dvama oblicima od kojih nijedan nema udio manji od 10 %, stupac „triplete” one s trima oblicima od kojih nijedan također nema udio manji od 10 %.

TABLICA 4. Potvrđenost imenica s preobiljem u Gmn. u dvama hrvatskim korpusima.

korpus	nema dubletnosti		dublete		triplete		ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Riznica</i>	145	60,67 %	90	37,66 %	4	1,67 %	239	100,00 %
<i>forum.hr</i>	169	70,71 %	68	28,45 %	2	0,84 %	239	100,00 %

²⁷ Druga je mogućnost iz istog rada da se kao prag uzme 70 %. Razlika je u tome što se kod imenica gdje nijedan oblik ne prelazi 70 % oba oblika mogu smatrati jednakovrijednima i stilski neobilježenima. Kod praga od 90 % frekventniji se oblik pak može smatrati nešto manje obilježenim i običnijim, ali je odnos između dubleta i dalje otprilike uravnotežen. Tek kada jedna dubleta prelazi 90 %, dolazi do toga da frekventniji oblik možemo smatrati neobilježenim, a manje frekventan oblik obilježenim. Za više detalja vidi i raspravu u Bermel, Knittl i Russell (2018: 204–205); usp. i Bošnjak Botica, Polančec i Sviben (2022: 48–49).

²⁸ U literaturi se o tripletama ne može naći puno informacija, a to je još manje slučaj u kontekstu korpusnih studija.

Iz Tablice 4 odmah se mogu izlučiti dva važna opažanja. Prvo, velika većina razmatranih imenica ne pokazuje preobilje u korpusima (preobilje shvaćeno kroz prag od 10 %, naravno). Drugo, postoji primjetna razlika među korpusima u tome što u manje formalnom, nestandardnom korpusu *forum.hr* dubletnosti ima mnogo manje. To nas upućuje na mišljenje da je preobilje ponajprije svojstveno standardnom jeziku iako ni ondje nije prisutno u onoj mjeri u kojoj bi se to moglo činiti prema podacima iz rječnika.

Dodatno se može primijetiti da su trostruki oblici Gmn. kakve nalazimo u rječnicima praksi rijetko posvjedočeni. U uzorku od 239 imenica njih 98 dopušta oblik s umetanjem prema rječničkim podacima, što je preduvjet za ostvarivanje trostrukih oblika. Od tih 98 imenica samo četiri imenice ostvaruju se kao triplete u korpusu *Riznica* (*katedra, kugla, naranča, sjemenka*), a u korpusu *forum.hr* tek dvije (*jasle* i *jetra*). Ponovno ističemo da se status triplete ovdje uzima u korpusnom smislu (prag od 10 % udjela za svaki od triju oblika) te da naravno u obama korpusima postoje imenice kod kojih su posvjedočeni trostruki oblici, ali oni ne zadovoljavaju navedeni kriterij.

U Tablici 4 za skupinu bez dubletnosti (stupac „nema dubletnosti”) ne pokazuje se koji od triju mogućih nastavaka dominira. O tome ćemo više reći u sljedećem odjeljku nakon što razmotrimo podatke iz rječničke građe.

5.2. POTVRĐENOST KOMBINACIJA POJEDINIH NASTAVAKA

U Tablici 5 donosi se detaljnija usporedba rječnika po pojedinim kombinacijama koje pripadaju skupinama iz Tablice 3 (jednostruki, dvostruki i trostruki). U njoj se ne prikazuju postotci jer nisu informativni, kao ni nedostajuće vrijednosti. Radi preglednosti ostavlja se podjela po trima općenitijim grupama (jednostruki, dvostruki i trostruki). Prikazuju se samo kombinacije bez obzira na poredak, što znači da imamo sedam mogućih kombinacija: tri jednostruke (1, 2, 3), tri dvostruke (12, 13, 23) i jednu trostruku (123) (§3.3).

TABLICA 5. Kombinacije bez obzira na poredak (npr. kombinacije 12 i 21 smatraju se istom kombinacijom).

	ŠRHJ	HJP	RHJ	VRH
jednostruki	31	80	41	50
1	8	21	22	19
2	23	43	14	22
3	0	16	5	9

	ŠRHJ	HJP	RHJ	VRH
dvostruki	121	192	121	175
12	2	0	1	0
13	2	93	11	45
23	117	99	109	130
trostruki				
123	101	13	83	58
ukupno	253	285	245	283

Legenda: 1 = $-\bar{a}-\bar{a}$, 2 = $-\bar{a}$, 3 = $-\bar{i}$.

Tablica 5 dakle prikazuje zastupljenost konkretnih kombinacija oblika nastavaka u analiziranim rječnicima (IP2a) koju ćemo detaljnije obraditi prvo razmatranjem dvostrukih i trostrukih kombinacija (§5.2.1), a zatim i na jednostrukim oblicima (§5.2.2). Na kraju u §5.2.3 donosimo i usporedbu s korpusnim podatcima (IP2b).

5.2.1. DVOSTRUKE I TROSTRUKE KOMBINACIJE U RJEČNICIMA

U Tablici 5 primjećujemo da svi rječnici kao najčešći tip dvostrukih oblika navode kombinaciju $-\bar{a}$ i $-\bar{i}$ (23), najviše VRH (130 puta), a najmanje HJP (99 puta). Riječ je o imenicama koje ne dopuštaju umetanje a i pojavu nastavka $-\bar{a}-\bar{a}$, odnosno u standardnom se jeziku razbijanjem suglasničkog skupa dobiva negramatični oblik (**bajākā* prema *bajkā* i *bajkī*). Najrjeđa je kombinacija nastavaka $-\bar{a}-\bar{a}$ i $-\bar{a}$ (12), koje recimo VRH i HJP uopće nemaju, a u ŠRHJ-u i RHJ-u ih nalazimo samo dvaput odnosno jedanput, i to imenica *zemlja* u obama rječnicima te *igla* samo u ŠRHJ-u. Kao što je već istaknuto u §5.1, trostruki oblici (123) najviše su zastupljeni u ŠRHJ-u (101 put) i RHJ-u (83 puta), nešto manje u VRH-u (58 puta) te vrlo iznimno na HJP-u (samo 13 puta).

Kombinaciju $-\bar{a}-\bar{a}$ i $-\bar{i}$ (13) najviše navodi HJP (93 puta) te donekle VRH (45 puta), dok su ŠRHJ i RHJ neskloni toj kombinaciji, ali, s druge strane, imaju mnogo više trostrukih oblika, što upućuje na zaključak da su skloni za mnoge imenice navoditi trostruke oblike (123) umjesto dvostruke kombinacije (13). Postoji razlika u stupnju između HJP-a i VRH-a (naime, VRH ima mnogo više trostrukih oblika, ali opet manje nego ŠRHJ i RHJ). Ovo nas ponovno upućuje na svojevrsnu uparenost rječnika: ŠRHJ i RHJ čine jedan par po sličnostima, a HJP i VRH drugi par iako je kod potonjeg para sličnost manje izražena.

Pogledajmo i nekoliko primjera razlika. Primjerice, ŠRHJ i RHJ trostruke oblike (123) navode u primjerima natuknica *optužba*, *izložba*, *biljka*, *šipka*, *spužva*, *šifra*,

dok VRH i HJP u istim primjerima navode kombinaciju $\bar{a}\text{-}\bar{a}$ i $\bar{i}$ (oznaka 13). S druge strane, u primjerima natuknica *bilješka*, *pripovijetka*, *molitva*, *naredba*, *vočka* u svim rječnicima nalazimo sva tri oblika, osim na HJP-u, koji navodi samo oblik $\bar{a}\text{-}\bar{a}$ i $\bar{i}$.

5.2.2. JEDNOSTRUKI OBLICI U RJEČNICIMA

Recimo nešto više o jednostrukim oblicima. Nastavak $\bar{a}$ puno se češće navodi u kombinaciji s nastavkom $\bar{i}$ (oznaka 23) nego samostalno (oznaka 2). Rječnici se u tom pogledu ne razlikuju drastično, kao što se može vidjeti iz Tablice 6.²⁹ Po broju imenica za koje navodi samo $\bar{a}$ jedino odskače HJP.

TABLICA 6. Potvrđenost kombinacija 2 i 23 u rječnicima.

oznaka	ŠRHJ	HJP	RHJ	VRH
2 (samo $\bar{a}$)	23	43	14	22
23 ($\bar{a}$ i $\bar{i}$)	117	99	109	130

Oznaku 2 (samo $\bar{a}$) očekivali bismo svakako u slučajevima imenica na skupove *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šč* (v. §1). U našem je uzorku 14 takvih imenica, što znači da postoji određen broj imenica izvan te skupine za koje rječnici navode samo nastavak $\bar{a}$. Nije bilo moguće utvrditi postoji li neka pravilnost u tom smislu.

Pogledajmo pobliže i obradu 14 imenica na skupove *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šč* iz uzorka. Tablica 7 daje sažetak njihovih oznaka. Radi preglednosti tablica je sortirana prema oznakama.

TABLICA 7. Imenice na skupove *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šč* u rječnicima

imenica	oznake
<i>pasta</i>	dosljedno 23
<i>pista</i>	dosljedno 23
<i>fešta</i>	dosljedno 2 (jedan rječnik ne navodi oblik)
<i>podvrsta</i>	dosljedno 2 (jedan rječnik ne navodi oblik)
<i>zvijezda</i>	dosljedno 2 (jedan rječnik ne navodi oblik)
<i>žlijezda</i>	dosljedno 2 (jedan rječnik ne navodi oblik)
<i>cesta</i>	dosljedno 2 (svi rječnici)
<i>gesta</i>	dosljedno 2 (svi rječnici)

²⁹ Tablica se temelji na dvama redcima iz Tablice 5.

imenica	oznake
<i>lista</i>	dosljedno 2 (svi rječnici)
<i>pošta</i>	dosljedno 2 (svi rječnici)
<i>fiesta</i>	oblika nema u rječnicima
<i>brazda</i>	neujednačeno (2, 23)
<i>vrsta</i>	neujednačeno (2, 23)
<i>autocesta</i>	samo jedan rječnik 2, ostali ne navode oblik

Kao što se može vidjeti, za osam se imenica dosljedno navode oblici (za četiri imenice u svim rječnicima, a za četiri u trima). Za imenice *pasta* i *pista* dodatno se navodi oblik na *-ī* (oznaka 23) u svim rječnicima. Za imenice *brazda* i *vrsta* opis je neujednačen.

Zanimljiv je slučaj nastavka *-ā-ā*, koji se kao jedina mogućnost navodi za sličan broj imenica u trima rječnicima (HJP = 21, RHJ = 22, VRH = 22), dok ŠRHJ odskakaše sa samo osam primjera. Od tih osam imenica njih sedam ima istu tu oznaku (oznaka 1) u svim rječnicima (*djevojka*, *igra*, *ovca*, *pjesma*, *sestra*, *usna*, *žrtva*), a osma imenica (*karta*) nosi istu tu oznaku u svim rječnicima osim u HJP-u (oznaka 13). Ukupno se za 22 imenice barem u jednom rječniku navodi oznaka 1 (samo *-ā-ā*). Osim sedam spomenutih imenica koje su dosljedno obrađene u svim rječnicima, naši podatci pokazuju da oznaku 1 nosi šest imenica u trima rječnicima, osam u dvama te isto toliko imenica u samo jednom rječniku. Jasno vidimo veliku raspršenost u obradi pojedinačnih imenica. Ovaj se osvrt odnosi samo na slučajeve gdje rječnici navode *-ā-ā* kao jedinu mogućnost (oznaka 1). Slučajeve navođenja ovog nastavka bez obzira na kombinaciju obradit ćemo potanje u §5.4.

Što se tiče genitivnog oblika množine na *-ī* u imenica ženskog roda, rječnici su vrlo neskloni navođenju *-ī* kao jedinog oblika (oznaka 3 u Tablici 5), a ŠRHJ ih uopće nema. Popis imenica za koje se u rječnicima navodi samo nastavak *-ī*, odnosno koje nose isključivo oznaku 3 daju se u Tablici 8.

TABLICA 8. Imenice kojima se navodi isključivo oblik s *-ī* (masno otisnute imenice samo HJP i VRH).

ŠRHJ	HJP	RHJ	VRH
0	16	5	9
	blagajna	brazda	forinta
	forinta	čežnja	milijarda
	gužva	čistka	mržnja
	kupnja	firma	opaska

ŠRHJ	HJP	RHJ	VRH
0	16	5	9
	limenka	seansa	petarda
	milijarda		reforma
	mržnja		rezerva
	opaska		seniorka
	petarda		služba
	prostitutka		
	psovka		
	reforma		
	rezerva		
	seniorka		
	služba		
	stanka		

Kao što vidimo, devet masno otisnutih natuknica (*forinta, milijarda, mržnja, opaska, petarda, reforma, rezerva, seniorka i služba*) pojavljuje se samo s genitivnim oblikom na *-i* istodobno u dvama rječnicima (VRH, HJP). Ponovno vidimo sličnost tih dvaju rječnika. U HJP-u nalazimo još dodatnih sedam, a RHJ navodi posve drugih pet (*brazda, čežnja, čistka, firma, seansa*). To nas ponovno upućuje na velike razlike u obradi konkretnih imenica.

5.2.3. USPOREDBA S KORPUSNIM PODATCIMA

Upravo navedeni podatci opet se mogu usporediti s korpusnim podatcima (IP2b). Već smo vidjeli da u korpusima većina imenica ove kategorije više ne pokazuje preobilje. Isto tako, ranije u ovom odjeljku, vidjeli smo da se u rječnicima tek iznimno navode imenice s jednim nastavkom. Stoga će biti zanimljivo promotriti Tablicu 9, u kojoj se donosi informacija o dominantnom nastavku među imenicama koje više ne pokazuju preobilje (usp. Tablicu 4).³⁰ Fokus je dakle na imenicama u kojima dominira samo jedan nastavak, odnosno gdje jedan nastavak ima više od 90 % udjela svih oblika Gmn.³¹

³⁰ Ponovno upozoravamo na ograde koje treba imati prema korpusnim podatcima, a koje smo naveli u §5.1: korpusni se podatci ovdje navode usporedbe radi i bez teze da se rječnički opis nužno treba voditi korpusnim podatcima.

³¹ Dakle, nećemo pobliže promatrati kakve kombinacije pokazuju dubletne imenice (triplete očito pokazuju samo jednu mogućnost, tj. 123). Takva će analiza biti predmet zasebnog rada.

TABLICA 9. Potvrđenost dominantnih nastavaka u Gmn. u dvama hrvatskim korpusima.

korpus	-ā > 90 %		-ā-ā > 90 %		-ī > 90 %		duplete i triplete		ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Riznica</i>	8	3,35 %	35	14,64 %	102	42,68 %	94	39,33 %	239	100,00 %
<i>forum.hr</i>	8	3,35 %	21	8,79 %	140	58,58 %	70	29,9 %	239	100,00 %

Imenice koje ne pokazuju preobilje u obama korpusima imaju najčešće kao dominantan oblik na *-ī*, što nije u skladu s rječničkim opisom, ali potvrđuje tvrdnje iz normativne literature o prevlasti tog oblika (§2.2).³² Zanimljiv je broj imenica u kojima prevladava nastavak *-ā-ā*. U slučaju korpusa *Riznica* taj je popis puno veći nego popis imenica koje nose oznaku 1 u Tablici 5 (između 8 i 22 primjera). Kao što smo vidjeli, razlog je tomu taj što rječnici obično uz oblik na *-ā-ā* navode još i oblik na *-ī* (oznaka 13) ili čak sva tri oblika (oznaka 123).

Ponovno možemo opaziti znatne razlike među korpusima, i to u tome da *forum.hr* očekivano bolje odražava tendenciju nestandardnog jezika prema nastavku *-ī*. Udio imenica s tim dominantnim nastavkom u korpusu *forum.hr* raste i na štetu imenica iz skupine dubleta (smanjenje s 94 na 70 imenica), ali i na štetu imenica s dominantnim *-ā-ā* (pad s 35 na 21 imenicu).

Posebno je zanimljiv slučaj nastavka *-ā*.³³ Taj je nastavak dominantan samo za osam imenica. Ako pogledamo koje su to imenice, pokazuje se da su to sve imenice s osnovom na *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šć*, koje se inače ne ponašaju kao imenice na suglasnički skup (v. §1). Kod njih izrazito dominira nastavak *-ā*, a često je njegov udio i preko 95 %. U prethodnom smo odjeljku vidjeli da imenicā na *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šć* u uzorku 313 imenica ima 14 (§ 5.2.2, Tablica 7). Od njih je devet posvjedočeno u korpusnim podacima, od čega kod osam dominira nastavak *-ā*: *autocesta*, *cesta*, *lista*, *pista*, *podvrsta*, *vrsta*, *zvijezda* i *žlijezda*, dok jedna imenica (*gesta*) pripada skupini dubleta.³⁴

³² Ovakva distribucija imenica po nastavcima može se vidjeti i u Gjd. u češkom jeziku, gdje preko 11 000 analiziranih imenica uvijek upotrebljava nastavak *-u*, njih 79 uvijek *-ā*, a 112 imenica oba nastavka i prema tome su pokazuju preobilje u tom obliku (Bermel i Knittl 2012b). Na sličan način u hrvatskom jeziku u većine imenica dominira nastavak *-ī*, a preobilje i alternativni nastavci mnogo su manje zastupljeni.

³³ Ipak, položaj nastavka *-ā* kompleksniji je nego što bi se moglo naslutiti isključivo iz korpusnih podataka.

³⁴ U korpusu *Riznica* udio nastavka *-ā* kod imenice *gesta* i dalje je vrlo visok (82,47 %). U korpusu *forum.hr* udio je tog nastavka dosta niži (44,44 %), što znači da je *-ī* frekventniji, ali se ta imenica i dalje može smatrati pravom dubletom.

5.3. ULOGA PORETKA U RAZLIKAMA MEĐU RJEČNICIMA

U nastavku donosimo prikaz potvrđenih kombinacija, ali ovaj put uzimamo u obzir poredak. To znači da raspoložemo s 15 mogućih kombinacija umjesto sa sedam, kao u prethodnom odjeljku (§3.3). Imamo tako tri jednostruke kombinacije (1, 2 i 3), kao i prije. Dvostrukih je kombinacija šest umjesto tri (12 i 21, 13 i 31 te 23 i 32). Trostrukih je kombinacija umjesto jedne također šest (123, 132, 213, 231, 312, 321).

Ovakav će nam prikaz omogućiti uvid u konzistentnost rječnika s obzirom na navođenje poretka oblika (IP4). Podatke pokazujemo odvojeno za kombinacije s dvama oblicima (Tablica 10), odnosno trima oblicima (Tablica 11). Ni ovdje se ne prikazuju postotci jer nisu informativni, kao ni nedostajuće vrijednosti. Skupina imenica s dvostrukim nastavcima u rječnicima dodatno se dijeli s obzirom na kombinaciju nastavaka.

U objema su tablicama masno otisnuti slučajevi gdje rječnici nisu dosljedni u poretku navođenja oblika. Od ukupno 15 mogućih kombinacija neposvjedočena je samo jedna, i to trostruka 213 ($-\bar{a}$, $-\bar{a}-\bar{a}$, $-\bar{i}$), označena usklikom u Tablici 11. U smislu poretka rječnici su unutar sebe prilično ujednačeni, a među njima se ističe ŠRHJ kao posve ujednačen. U RHJ-u nalazimo jedan primjer odstupanja, i to kod trostrukih oblika, zatim u HJP-u kod trostrukih i u manjem broju kod dvostrukih oblika u kombinaciji $-\bar{a}$ i $-\bar{i}$ (tj. 13) te u VRH-u u istom poretku dvostrukih te kod trostrukih oblika.

TABLICA 10. Kombinacije s dvama oblicima s obzirom na poredak.

	ŠRHJ	HJP	RHJ	VRH
dvostruki 1+2				
12	2	0	0	0
21	0	0	1	0
dvostruki 1+3				
13	2	93	0	45
31	0	0	11	0
dvostruki 2+3				
23	117	94	109	127
32	0	5	0	3
ukupno	121	192	121	175

LEGENDA: 1 = $-\bar{a}-\bar{a}$, 2 = $-\bar{a}$, 3 = $-\bar{i}$.

TABLICA 11. Kombinacije s trima oblicima s obzirom na poredak.

	ŠRHJ	HJP	RHJ	VRH
123	101	6	1	52
132	0	4	0	3
213 (!)	0	0	0	0
231	0	1	82	2
312	0	1	0	1
321	0	1	0	0
ukupno	101	13	83	58

LEGENDA: 1 = $\bar{a}-\bar{a}$, 2 = $\bar{a}$, 3 = $\bar{i}$.

Kad se posebno analiziraju različite kombinacije dvostrukih oblika genitiva množine, iz tablice je razvidno da je kombinacija $\bar{a}-\bar{a}$ i $\bar{a}$ (12/21) vrlo rijetka (usp. §5.2.1). Kad je u pitanju kombinacija $\bar{a}$ i $\bar{i}$ (23/32), svi su rječnici skloniji prvo navoditi oblik na $\bar{a}$, uz nekoliko iznimaka koje nalazimo u HJP-u i/li VRH-u (npr. *kûrvī/kûrvā*, *grádnjī/grádnjā*, *jêlkī/jêlkā*, *mòlbī/mòlbā*, *mâjkī/mâjkā*, *bûrzī/bûrzā*).

Pri kombinaciji $\bar{a}-\bar{a}$ i $\bar{i}$ (13/31) oblik s $\bar{a}-\bar{a}$ navodi se kao prvi (tj. kombinacija je 13) u HJP-u i VRH-u te u ŠRHJ-u, gdje nalazimo samo dva primjera. RHJ ovdje odstupa. Iako slično ŠRHJ-u rijetko navodi samo ta dva oblika ($\bar{a}-\bar{a}$ i $\bar{i}$), u svih 11 slučajeva gdje to čini koristi se poretkom s oblikom na $\bar{i}$ kao prvim, tj. u kombinaciji 31 (npr. *măčkī/măčkākā*, *smòkvī/smòkvāvā*, *čîzmī/čîzāmā* itd.).

Kad su pak u pitanju trostruki oblici, primarno se upotrebljavaju dva poretka, $\bar{a}-\bar{a}$, $\bar{a}$, $\bar{i}$ (123) te $\bar{a}$, $\bar{i}$, $\bar{a}-\bar{a}$ (231). Zanimljivo je da su svi ostali poredci vrlo rijetki ili se uopće ne pojavljuju. Također je primjetna tendencija da se oblik na $\bar{i}$ (3) gotovo nikada ne navodi kao prvi nastavak osim dva puta u HJP-u (*măskī/măsākā/măskā* i *kûrvī/kûrvā/kûrvāvā*) i jednom u VRH-u (ponovno *măskī/măsākā/măskā*).

ŠRHJ je najujednačeniji u navođenju trostrukih oblika jer nalazimo samo poredak $\bar{a}-\bar{a}$, $\bar{a}$, $\bar{i}$, u skladu s opisom i normativnim preporukama prema kojima $\bar{a}-\bar{a}$ i $\bar{a}$ imaju prednost pred $\bar{i}$, a $\bar{a}-\bar{a}$ pred $\bar{a}$ (vidi §1). VRH također u najvećem broju upotrebljava taj isti poredak kad navodi trostruke oblike, no u nekoliko primjera nalazimo i druge. RHJ pak praktički sustavno upotrebljava poredak $\bar{a}$, $\bar{i}$, $\bar{a}-\bar{a}$ (231), što ga razlikuje od ŠRHJ-a i VRH-a. Već smo naveli da u HJP-u nema puno trostrukih oblika, a sada vidimo da je prikaz neujednačen, odnosno pojavljuju se u svim poredcima, osim u $\bar{a}$, $\bar{a}-\bar{a}$, $\bar{i}$ (213). Zanimljivo je da među kombinacijama triju oblika koje se pojavljuju samo u VRH-u i HJP-u nalazimo preklapanje u imenicama *postavka*, *predodžba*, *predstavka* za 132, *himna* za 231 te *maska* za 312.

5.4. POTVRĐENOST POJEDINAČNIH NASTAVAKA

Možemo promotriti i za koliko se imenica navodi pojedini nastavak bez obzira na kombinaciju u kojoj se pojavljuje (IP4), što se prikazuje u Tablici 12. Ovakav je prikaz različit od prethodnih (npr. u Tablicama 3 i 5 u §5.1, odnosno §5.2) po tome što se posebno broji svako pojavljivanje nekog oblika zasebno. Konkretno, ako imenica *majka* u HJP-u ima oblike *mâjkî/mâjkā*, to u Tablici 12 brojimo kao jedno pojavljivanje nastavka *-î* i jedno pojavljivanje nastavka *-ā*, odnosno imenica se broji dvaput. Ako neka imenica ima tri oblika u rječniku, brojit će se triput, a ako ima samo jedan, brojit će se jednom. Ukupni zbrojevi u Tablici 12 ovise o broju imenica s preobiljem i broju nedostajućih vrijednosti.³⁵

TABLICA 12. Broj imenica kod kojih je zastupljen pojedini nastavak.

	ŠRHJ	ŠRHJ	HJP	HJP	RHJ	RHJ	VRH	VRH
nastavak	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>-ā-ā</i>	113	44,66 %	127	44,56 %	117	47,76 %	122	43,11 %
<i>-ā</i>	243	96,05 %	155	54,39 %	207	84,49 %	210	74,20 %
<i>-î</i>	220	86,96 %	221	77,54 %	208	84,90 %	242	85,51 %
ukupno	253	100 %	285	100 %	245	100 %	283	100 %

Prvo, primjećujemo da su rječnici vrlo slični s obzirom na oblik na *-ā-ā* gledano ukupno, ali pitanje je koliko se poklapaju s obzirom na popis imenica. Informaciju o tome daje nam Tablica 13, u kojoj potpuno preklapanje među rječnicima vrijedi za ukupno 271 imenicu (86,58 %). Konkretnije, za 173 imenice nema oblika na *-ā-ā* ni u jednom rječniku, a za njih 98 on se navodi u svim četirima rječnicima. Potonje nas navodi na zaključak o postojanju stabilne jezgre imenica s umetanjem.³⁶

TABLICA 13. Navođenje nastavka *-ā-ā* u rječnicima.

broj rječnika u kojima se navodi oblik s <i>-ā-ā</i>	broj imenica u kategoriji rječnika	%
0	173	55,27 %
1	14	4,47 %
2	11	3,51 %

³⁵ Primjerice, ŠRHJ navodi daleko najveći broj trostrukih oblika (101) pa bismo očekivali da će imati i najveći zbroj u Tablici 12. Međutim, zbroj nije na kraju toliko velik zbog velikog broja nedostajućih oblika (60).

³⁶ Usp. i raspravu o jednostrukim oblicima na *-ā-ā* u §5.2.2.

broj rječnika u kojima se navodi oblik s <i>-ā-ā</i>	broj imenica u kategoriji rječnika	%
3	17	5,43 %
4	98	31,31 %
ukupno	313	100 %

Pretpostavka o postojanju stabilne jezgre imenica s umetanjem potvrđuje se ako ove uvide povežemo s prethodnim razmatranjima o korpusnim podacima u §5.2.3 (Tablica 9). Naime, sve imenice koje u korpusima pokazuju dominaciju nastavka *-ā-ā*, odnosno imenice gdje je njegov udio barem 90 %, dolaze s popisa 98 imenica koje se dosljedno navode u svim analiziranim rječnicima (to je 35 imenica u *Riznici* i 21 imenica u *forum hr-u*). Dodajmo tomu i to da još po 13 imenica s istog popisa u obama korpusima ima udjele od barem 70 % za *-ā-ā*. Dakle, doista postoji stabilna jezgra imenica s umetanjem, ali ona je mnogo manja u korpusima nego u rječnicima (48/98 imenica s popisa u *Riznici* te 34/98 u *forum.hr-u* s najmanjim udjelom nastavka *-ā-ā* od 70 %).

Broj imenica s nastavkom *-ā* dosta se razlikuje. Prednjači ŠRHJ koji ga navodi praktički za sve imenice, a sličan mu je i RHJ. Ta nas činjenica ne iznenađuje ako smo u prethodnim odjeljcima već uočili sklonost navođenju trostrukih oblika u tim dvama rječnicima (v. §5.2. i §5.3). Njima nasuprot stoji HJP, u kojem se nastavak *-ā* za velik broj imenica uopće ne navodi. VRH je sličniji prvim dvama rječnicima nego HJP-u, s kojim inače dijeli druge sličnosti. Različit odnos prema nastavku *-ā* odražava se i u velikoj raspršenosti imenica po broju rječnika u kojima se navode, a koju zorno možemo vidjeti u Tablici 14.

TABLICA 14. Navođenje nastavka *-ā* u rječnicima.

broj rječnika u kojima se navodi oblik s <i>-ā</i>	broj imenica u kategoriji rječnika	%
0	20	6,39 %
1	30	9,58 %
2	87	27,80 %
3	93	29,71 %
4	83	26,52 %
ukupno	313	100,00 %

Kad je u pitanju nastavak *-ī*, svi su rječnici vrlo slični, osim HJP-a, koji ga u pogledu postotka navodi u manjoj mjeri (77,54 %, Tablica 12 gore). Po tome se vidi da rječnici implicitno prihvaćaju nastavak *-ī* iako se normativno stavlja u drugi plan po tome što

se rijetko navodi na prvom mjestu (usp. §5.3). Isto tako, niži broj potvrda oblika na *-ī* upućuje na slabiju dosljednost u izradi *Hrvatskog jezičnog portala*, odnosno rječnika koji čine njegovu rječničku bazu, na što su nas već uputili i podatci iz prethodnog odjeljka, gdje smo vidjeli određenu nedosljednost u smislu poretka nastavaka. Konačno, o nastavku *-ī* nešto će nam reći i Tablica 15, koja potvrđuje da je on u rječnicima općeprisutan nastavak.

TABLICA 15. Navođenje nastavka *-ī* u rječnicima.

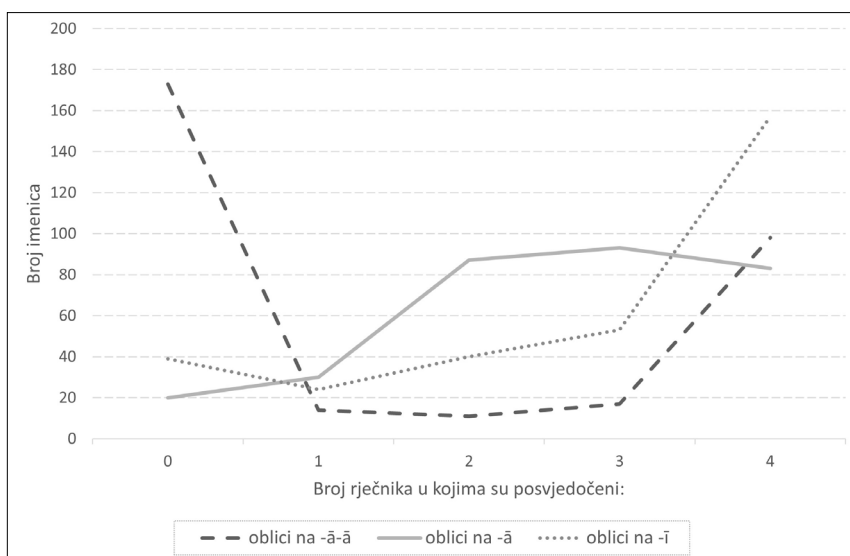
broj rječnika u kojima se navodi oblik s <i>-ī</i>	broj imenica u kategoriji rječnika	%
0	39	12,46 %
1	24	7,67 %
2	40	12,78 %
3	53	16,93 %
4	157	50,16 %
ukupno	313	100 %

Kao što možemo vidjeti u Tablici 15, tek 39 imenica nema naveden oblik na *-ī* ni u jednom rječniku. Međutim, treba znati da u taj broj ulaze i slučajevi kad za imenicu nedostaje podatak te slučajevi gdje autori rječnika navode oblike genitiva množine, ali izostavljaju nastavak *-ī*. Zanimljivo je razmotriti koje su to imenice. Od 39 imenica kod njih 9 riječ je o već spomenutim imenicama o kojima nema informacija ni u jednom rječniku (§3.2).³⁷ Kod preostalih imenica nalazimo njih 13 za koje možemo ustvrditi da rječnici ne navode oblik na *-ī*, ali navode neki drugi oblik. Među njima bismo ponajprije očekivali imenice na *st*, *zd*, *št*, *žd*, *šč*, *šč*, ali su tek četiri takve imenice od ukupno njih 14 u uzorku (*cesta*, *gesta*, *lista*, *pošta*).³⁸

Tablice 13, 14 i 15 pokazuju nam vrlo različite distribucije nastavaka po rječnicima koje bi bilo korisno usporediti. Slika 1 istovremeno prikazuje podatke za tri nastavka u obliku linijskog grafikona.

³⁷ To su imenice *suradnja*, *supstanca*, *meč-lopta*, *break-lopta*, *fiesta*, *corsa*, *polukontra*, *stotka*, *šestorka* (bilj. 20).

³⁸ Preostale su imenice *djevojka*, *igra*, *ovca*, *pjesma*, *sestra*, *sintagma*, *usna*, *zemlja*, *žrtva*. Od njih devet sve osim imenice *sintagma* tvore Gmn. s pomoću nastavka *-ā-ā*. To su upravo one imenice (osim imenice *zemlja*), za koje smo u §5.2.2 utvrdili da se u rječnicima dosljedno navode isključivo s nastavkom *-ā-ā*, odnosno bez preobilja.

SLIKA 1. Usporedni prikaz navođenja triju oblika u rječnicima.

Slika 1 jasno pokazuje da je navođenje oblika na $-ā$ najraspršenije (puna crta), što je vjerojatno rezultat nesigurnosti oko potvrđenosti takvih oblika, a vrlo vjerojatno ima i veze s time što u dvama rječnicima (ŠRHJ i RHJ) nalazimo velik broj trostrukih oblika. Oblici s $-ā-ā$ (isprekidana crta) i $-ī$ (točkasta crta) slični su po tome što imaju oblik posude, odnosno za većinu imenica dosljedno se navode ili ne navode. Razlika je u tome što se oblici na $-ī$ u mnogo većoj mjeri navode, dok se nastavak $-ā-ā$ često sustavno ne navodi. To je naravno posljedica toga što velik broj imenica ne dopušta umetanje a , pa samim time ni nastavak $-ā-ā$ ne može biti posvjedočen.

5.5. SAŽETAK ISTRAŽIVAČKIH PITANJA

Nakon opširne analize u prethodnim četirima odjeljcima u nastavku ćemo sažeti glavne nalaze polazeći od istraživačkih pitanja, koja smo podijelili u tri tematske cjeline: preobilje, poredak oblika u rječnicima te odnos rječničkih opisa i korpusnih potvrda (usp. §4). Na kraju odjeljka ukratko ćemo se osvrnuti na sličnosti među rječnicima.

5.5.1. PREOBILJE (IP1A, IP2A, IP4) I POREDAK OBLIKA (IP3)

Preobilje smo analizirali s više gledišta. Kada se gledaju skupine nastavaka, tj. jesu li jednostruki, dvostruki ili trostruki (IP1a), jasno se očituje tendencija naših rječnika

da navode višestruke oblike. Iz pozicija pojedinačnih kombinacija unutar tih skupina (IP2a) analiza otkriva neke svjesne odluke autora rječnika, koje se jasno očituju unatoč brojnim nedosljednostima. Jedna je vrlo izražena sklonost izbjegavanju jednostrukog nastavka $-i$ te slična, ali manje izražena tendencija za $-ā$. Rječnici obično navode oba nastavka istodobno. Druga je primjetna odluka navođenje trostrukih oblika u jednim rječnicima (osobito ŠRHJ i RHJ) te njihovo izbjegavanje u HJP-u (koji izbjegava oblik na $-ā$ bez umetanja). VRH stoji negdje između tih dviju tendencija.

Ti se uvidi dopunjuju razmatranjem broja imenica za koje su potvrđeni pojedinačni nastavci (IP4). Ta je perspektiva posebno informativna jer nam pokazuje da se za veliku većinu imenica dosljedno navodi nastavak $-i$ iako se on gotovo nikada ne stavlja na prvo mjesto niti navodi samostalno. Time se potvrđuje njegov normativni status: on je priznat, ali se promatra kao manje poželjna opcija. Ista nam je perspektiva pokazala relativnu dosljednost u opisu imenica s umetanjem (tj. na $-ā-ā$), ali i veliku raspršenost kod nastavka $-ā$ bez umetanja. Potonje nas upućuje na živost preobilja u ovoj kategoriji kao i na aktivnu borbu za prevlast među različitim nastavcima.

Analiza poretka oblika (IP3) pokazala je da su rječnici vrlo dosljedni u načinu na koji navode oblike. U tome prednjači ŠRHJ kao posve dosljedan te RHJ sa samo jednim primjerom odstupanja. Više odstupanja nalazimo u VRH-u, a najviše u HJP-u, ali ni u tim rječnicima ona nisu toliko prisutna da se ne bi mogla razabrati načela navođenja oblika, primjerice u obama rječnicima načelo da se u dvostrukim kombinacijama nastavak $-i$ uvijek navodi drugi. Jedina je iznimka raspršeno navođenje trostrukih oblika u HJP-u, ali je njih ionako vrlo malo (13 odnosno 4,15 %).

5.5.2. USPOREDBA S KORPUSNIM PODATCIMA I NJIHOVA OGRANIČENJA (IP1B, IP2B)

Usporedba s korpusnim podatcima u §5.1 (IP1b) te §5.2.3 (IP2b) korisno nadopunjuje podatke iz rječnika. S jedne se strane pokazuje da je preobilje u većini slučajeva slabije posvjedočeno u stvarnoj uporabi nego u rječnicima, a gubitak preobilja izraženiji je u nestandardnom jeziku nego u standardnoj uporabi. Nadalje, pri gubitku preobilja očiti je pobjednik nastavak $-i$, čime se potvrđuju prijašnja opažanja. U istom je procesu, čini se, u velikoj mjeri reducirana prisutnost nastavka $-ā$ (bez umetanja), koji dominira gotovo isključivo u imenica na st , zd , $št$, $žd$, $šč$, $šč$. Izgleda da je takvo stanje stvari (prodor $-i$ i povlačenje $-ā$) u podlozi brojnih nedosljednosti u navođenju nastavaka $-ā$ i $-i$, osobito u slučajevima kad se u jednom rječniku navodi samo $-ā$, a u drugom oba nastavka.

Konačno, nastavak $-ā-ā$ pokazuje određenu otpornost u korpusnim podatcima. Baš kao i slučaju rječničke građe, opaža se postojanje jake jezgre imenica s ovim nastav-

kom, samo što je ona u stvarnoj uporabi ponešto reducirana u odnosu na rječničke opise.

Navođenje korpusnih podataka ovdje nije namijenjeno korekciji leksikografskog opisa, već je nadopuna analizi rječničke građe koja potvrđuje već iznesene stavove u novijoj literaturi (usp. npr. Filipović Petrović 2024). Rječnik u pogledu preobilja služi kao njegov promicatelj i čuvar iako se u literaturi jasno priznaje stvarno stanje, odnosno širenje i učvršćivanje nastavka $-\bar{i}$.³⁹

5.5.3. SLIČNOSTI MEĐU RJEČNICIMA

U prethodnim smo odjeljcima na više mjesta upućivali na brojne sličnosti između ŠRHJ-a i RHJ-a s jedne strane te u manjoj mjeri VRH-a i HJP-a s druge. Te su se sličnosti odnosile na opće principe izrade rječnika, primjerice na pristup navođenju trostrukih oblika. Sličnosti među rječnicima mogu se provjeriti i tako da se usporede preklapanja u opisu oblika između *parova* rječnika. Ranije smo naglasili da ako pogledamo sva četiri rječnika istovremeno, samo se za 75 imenica od njih 313 u našem uzorku opis oblika podudara u potpunosti (v. §4). Međutim, broj podudaranja znatno raste ako promotrimo rječnike u parovima s obzirom na ujednačen poredak oznaka (Tablica 16). Nedostajuće se vrijednosti ne uzimaju u obzir.

TABLICA 16. Podudaranje kombinacija između parova analiziranih rječnika.

rječnik 1	rječnik 2	podudaranje	najznačajnije podudaranje
ŠRHJ	HJP	100/313	najviše u oznaci 23 (74)
ŠRHJ	RHJ	167/313	najviše u oznakama 23 (78) te 123 (71)
ŠRHJ	VRH	175/313	najviše u oznakama 23 (100) i 123 (53)
HJP	RHJ	106/313	najviše u oznaci 23 (67)
HJP	VRH	189/313	najviše u oznakama 23 (93) i 13 (42)
RHJ	VRH	145/313	najviše u oznakama 23 (80) i 13 (40)

Legenda: 1 = $-\bar{a}-\bar{a}$, 2 = $-\bar{a}$, 3 = $-\bar{i}$.

Obrasci u preklapanju odmah se mogu uočiti. Među prvim trima kombinacijama, koje sve uključuju ŠRHJ, primjećujemo jasne sličnosti između ŠRHJ-a i VRH-a (međusobno se podudaraju u 175 natuknica koje jednako obrađuju) te između ŠRHJ-a i

³⁹ Rječnički i općenito normativni naglasak na nastavku $-\bar{a}$ ima i svoju dijalektnu podlogu jer je čuvanje nastavka $-\bar{a}$ (s umetanjem, a posebno bez njega) izraženije u južnim hrvatskim krajevima (Polančec i Bošnjak Botica 2024).

RHJ-a (167 natuknica isto je obrađeno). Izrazito preklapanje vidimo i između HJP-a i VRH-a (u 189 natuknica).

Nasuprot tomu, u pogledu razlika posebno se ističu dvije kombinacije HJP-a, koji se vrlo slabo podudara sa ŠRHJ-om i RHJ-om. U posljednjoj kombinaciji (HJP-VRH) razlike su manje izražene.

Promatrajući rječnike u parovima, potvrđujemo pretpostavke koje su se formirale tijekom cijele analize o tome da između nekih rječnika u opisu Gmn. imenica ove kategorije postoje veće sličnosti nego između nekih drugih. To je posebno slučaj za par ŠRHJ i RHJ, koji su naglašeno normativniji i dosljedniji u provođenju norme. Dosljednost u provođenju norme rezultira i u općenito gledano dosljednijem opisu oblika. Nasuprot njima, HJP od te norme odstupa više, a istovremeno je najneujednačeniji u opisu oblika, dok VRH stoji negdje između. Ne može se sa sigurnošću reći je li nedosljednost rječnika poput HJP-a posljedica većeg oslanjanja na stvarnu uporabu (odraženu kroz intuiciju izrađivača rječnika) ili je pak stvar manjeg truda oko ujednačavanja. To bi nas moglo dovesti do naizgled paradoksalne situacije u kojoj su dosljedniji rječnici uporabno gledano „umjetniji” od nedosljednih.

6. ZAKLJUČAK

Ovim smo radom nastojali prikazati suvremeni rječnički opis genitiva množine imenica ženskog roda s višesuglasničkim završetkom osnove. Na temelju četiriju izdvojenih rječnika pokazali smo koliko je preobilje u njima zastupljeno, koji oblici prevladavaju i u kojim kombinacijama nastavaka, analizirali smo sličnosti i razlike među njima u navođenju oblika povezavši primijenjenu metodologiju s postojećim gramatičkim opisima i normativnim preporukama te dobivene podatke usporedili s onima u suvremenim jezičnim korpusima. Nastojali smo utvrditi za koliko imenica možemo doista govoriti o preobilju. Pokazalo se da su navedeni rječnici izrazito skloni bilježenju preobilja, ali da se u većoj ili manjoj mjeri razlikuju u dosljednosti provođenja norme u smislu poretka navođenja višestrukih oblika. Višestruki su oblici ipak mnogo manje zastupljeni u stvarnoj uporabi, gdje dominira nastavak *-ī* kod većine pregledanih imenica. To govori u prilog zaključku da su rječnici svojevrsni čuvari preobilja u ovoj kategoriji.

Usporedno s ovim radom u pripremi su radovi koji će se detaljnije baviti analizom korpusnih podataka za ovu kategoriju imenica, uključujući podatke iz hrvatskih dijalekata, te normativnim aspektom preobilja.

IZVORI

- HER = Matasović, Ranko i Ljiljana Jojić (ur.). 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- HJP = *Hrvatski jezični portal*. URL: <https://hjp.znanje.hr/> (6. 5. 2025.).
- HRWAC = *Hrvatski mrežni korpus hrWaC*. URL: <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=hrwac> (6. 5. 2025.).
- RHJ = Šonje, Jure (ur.). 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Školska knjiga.
- RIZNICA = *Hrvatski jezični korpus Riznica*. URL: <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=riznica> (6. 5. 2025.).
- ŠRHJ = Jozić, Željko, Lana Hudeček i Milica Mihaljević (ur.). 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. URL: <http://rjecnik.hr/> (6. 5. 2025.).
- VRH = Jojić, Ljiljana (ur.). 2015. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

BIBLIOGRAFIJA

- ANIĆ, Vladimir. 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*. 3. prošireno izd. Zagreb: Novi Liber.
- ANIĆ, Vladimir. 2009. *Naličje kalupa. Izabrani spisi*. Prir. Ivan Marković. Zagreb: Disput.
- ANIĆ, Vladimir i Ljiljana JOJIĆ. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- ATKINS, Beryl i Michael RUNDALL. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- BABIĆ, Stjepan. 1995. „Sorata, sorta ili sorti”. *Hrvatski jučer i danas*. Zagreb: Školske novine: 172–173.
- BARIC, Eugenija, Lana HUDEČEK, Nebojša KOHAROVIĆ, Mijo LONČARIĆ, Marko LUKENDA, Mile MAMIĆ, Milica MIHALJEVIĆ, Vanja ŠVAČKO, Luka VUKOJEVIĆ, Vesna ZEČEVIĆ i Mateo ŽAGAR. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školske novine.
- BERMEL, Neil i Luděk KNITTL. 2012a. „Corpus Frequency and Acceptability Judgments: A Study of Morphosyntactic Variants in Czech”. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 8(2): 241–275.
- BERMEL, Neil i Luděk KNITTL. 2012b. „Morphosyntactic Variation and Syntactic Con-

- structions in Czech Nominal Declension: Corpus Frequency and Native-speaker Judgments". *Russian Linguistics* 36(1): 91–119.
- BERMEL, Neil, Luděk KNITTL i Jean RUSSELL. 2018. „Frequency Data from Corpora Partially Explain Native-speaker Ratings and Choices in Overabundant Paradigm Cells". *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 14(2): 197–231.
- BLAGUS BARTOLEC, Goranka i Ivana MATAS IVANKOVIĆ. 2019. „Korpus umom korisnika (na što treba pripaziti u korpusno utemeljenom istraživanju)". *Jezik i um: Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 3. do 5. svibnja 2018.* Ur. Mihaela Matešić i Anastazija Vlastelić. Zagreb: Srednja Europa: 31–42.
- BOŠNJAK BOTICA, Tomislava. 2024. *Preobilje u hrvatskoj morfologiji*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik.
- BOŠNJAK BOTICA, Tomislava, Dario LEČIĆ, Gordana HRŽICA i Jurica BUDJA. 2019. „Baza hrvatskih morfoloških dubleta (DvojBa)". *Suvremena lingvistika* 45: 95–108.
- BOŠNJAK BOTICA, Tomislava i Jurica POLANČEC. 2024. „Gramatički opis preobilja u genitivu množine imenica *e*-sklonidbe ženskoga roda s višesuglasničkim završetkom osnove". *Rasprave* 50(2): 281–302.
- BOŠNJAK BOTICA, Tomislava, Jurica POLANČEC i Robert SVIBEN. 2022. „Korpusno istraživanje hrvatskih imenica s dugom i kratkom množinom". *Jezikoslovlje* 23(1): 35–74.
- ČAVAR, Damir i Dunja BROZOVIĆ RONČEVIĆ. 2012. „Riznica: The Croatian Language Corpus". *Prace Filologiczne* 63: 51–66.
- FILIPOVIĆ PETROVIĆ, Ivana. 2024. „Što je hrvatskoj leksikografiji korpus". *Zbornik Sedmoga hrvatskoga slavističkoga kongresa održana u Šibeniku od 25. do 28. rujna 2019.* Ur. Ivica Baković, Anđela Frančić, Marija Malnar Jurišić, Lana Molvarec i Bernardina Petrović. Zagreb: FF press – Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: 261–278.
- KAPOVIĆ, Mate, 2018. „Širenje nastavka *-i* u genitivu množine *e*-deklinacije u suvremenoj štokavštini". *Suvremena lingvistika* 44: 39–72.
- KOLAKOVIĆ, Zrinka. 2018. *Dvoaspektni glagoli – razlike između (p)opisa u priručnicima i stanja u korpusu s posebnim osvrtom na uporabu izvornih govornika*. Doktorski rad. Regensburg, Zagreb: Sveučilište u Regensburgu, Sveučilište u Zagrebu. URL: <https://epub.uni-regensburg.de/40661/> (22. 6. 2025.).
- KOLAKOVIĆ, Zrinka, Edyta JURKIEWICZ-ROHRBACHER, Björn HANSEN, Dušica FILIPOVIĆ ĐURĐEVIĆ i Nataša FRITZ. 2022. *Clitics in the Wild: Empirical Studies on the Microvariation of the Pronominal, Reflexive and Verbal Clitics in Bosnian, Croatian and Serbian*. Berlin: Language Science Press.

- LJUBEŠIĆ, Nikola i Filip KLUBIČKA. 2014. „bs,hr,srWaC – Web Corpora of Bosnian, Croatian and Serbian”. *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9)*. Ur. Felix Bildhauer & Roland Schäfer. Gothenburg, Sweden: Association for Computational Linguistics: 29–35.
- MARKOVIĆ, Ivan. 2012. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.
- MARKOVIĆ, Ivan. 2013. *Hrvatska morfonologija*. Zagreb: Disput.
- MARTINOVIĆ, Blaženka. 2011. „Naglasak genitiva množine”. *Tabula: časopis Filozofskog fakulteta, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli* 9: 114–125.
- MUGGLESTONE, Lynda. 2015. „Description and Prescription in Dictionaries”. *The Oxford Handbook of Lexicography*. Ur. Philip Durkin. Oxford: Oxford University Press: 546–560.
- POLANČEC, Jurica i Tomislava BOŠNJAK BOTICA. 2024. „O širenju preobilja (dubletnosti) u genitivu množine imenica *e*-sklonidbe s višesuglasničkim završetkom osnove”. *FLUMINENSIA: časopis za filološka istraživanja* 36(1): 211–243.
- RAGUŽ, Dragutin. 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.
- RAGUŽ, Dragutin. 2016. *Hrvatski glagoli*. Zagreb: vlast. nakl.
- TEŽAK, Stjepko. 2005[1980]. „Izbor alomorfa u genitivu množine imenica *e*-sklonidbe”. *Između jezika i stila*. Zagreb: Tipex: 53–73.
- THORNTON, Anna. 2011. „Overabundance (Multiple Forms Realizing the Same Cell): A Non-Canonical Phenomenon in Italian Verb Morphology”. *Morphological Autonomy: Perspectives from Romance Inflectional Morphology*. Ur. Martin Maiden. Oxford: Oxford University Press: 358–381.
- THORNTON, Anna. 2019. „Overabundance: A Canonical Typology”. *Competition in Inflection and Word-Formation*. Ur. Franz Rainer, Francesco Gardani, Wolfgang U. Dressler i Hans Christian Luschützky. Cham: Springer International Publishing: 223–258.
- TURK, Marija. 1992. *Fonologija hrvatskoga jezika: raspodjela fonema*. Rijeka, Varaždin: Izdavački centar Rijeka, Tiskara Varaždin.
- VUKUŠIĆ, Stjepan, Ivan ZORIČIĆ i Marija GRASELLI-VUKUŠIĆ. 2007. *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- ZALIZNJAK, Andrej. 1977. *Grammatičeskij slovar' russkogo jazyka: slovoizmenenie*. Moskva: Russkij jazyk.

DODATAK: UZORAK IMENICA

U tablici se donosi abecednim redom popis 313 imenica iz uzorka za analizu rječnika. Popis je podijeljen u dva retka ovisno o tome jesu li za imenicu prikupljeni korpusni podatci (DA = 239, NE = 74).

korpusni podatci	imenica
DA	alga, ambulanta, autocesta, bačva, bajka, baklja, banda, banka, bengalka, beretka, bilješka, biljka, bitka, blagajna, blizanka, boljka, bomba, borba, breskva, brojka, bunda, burza, cesta, cigla, cisterna, crkva, crpka, čestitka, čimpanza, čistka, čizma, daska, desetinka, dividenda, djevojka, dogma, dojka, dosjetka, dvojba, farma, firma, fojba, forinta, forma, funta, gesta, gradnja, greška, guska, gužva, himna, horda, igla, igra, igračka, instanca, iskra, izložba, iznimka, izvedba, jahta, jakna, japanka, jasje, jedinka, jednadžba, jelka, jetra, jezgra, kanta, karta, katedra, kazna, kocka, kolumna, komponenta, konstanta, kontra, kontroverza, konzer- va, kretanja, križaljka, kruška, kugla, kupnja, kurva, legenda, letva, licenca, ličinka, lignja, limenka, lista, litra, lokva, lopta, lutka, ljekarna, ljestve, ljuska, mačka, mahunarka, majka, manekenka, marka, marža, maska, milijarda, molba, molitva, naranča, naredba, narudžba, nastamba, nepravda, nijansa, norma, nošnja, novinarka, novogradnja, nuklearka, odredba, olovka, opaska, optužba, ovca, palma, patka, patnja, perla, petarda, pista, pjesma, plahta, platforma, pljačka, podvrsta, pogreška, postavka, postrojba, pošiljka, praksa, predodžba, pre- pirka, pretpostavka, prijetnja, prilagodba, primjedba, pripovijetka, priredba, pristojba, prituž- ba, prostitutka, prosudba, psovka, pumpa, puška, radnja, rampa, rašlje, referenca, reforma, rešetka, rezerva, rublja, runda, seansa, sekta, sekunda, sekvenca, sestra, sjemenka, sjenka, skladba, slutnja, služba, smetnja, smokva, snimka, sorta, spletka, spužva, stanka, stavka, stijenka, stotinka, stranka, suknja, sumnja, supstanca, svjedodžba, svjetiljka, šansa, šetnja, šifra, šipka, školjka, tabla, tajna, terme, težnja, tipka, točka, torba, torta, trešnja (voće), tužba, tvrdnja, tvrtka, uniforma, uredba, usna, usporedba, varijabla, varijanta, višnja, vježba, voč- ka, vojarna, vojska, vožnja, vrpca, vrsta, zabilješka, zagonetka, zamjerka, zamka, zamolba, zbirka, zemlja, značajka, značka, znamenka, zvijezda, žalba, ženka, žlijezda, žrtva, žudnja
NE	alfa, alijansa, atletičarka, autocisterna, avangarda, bilanca, bolničarka, brazda, break-lopta, brodogradnja, bukva, corsa, čežnja, čipka, dagnja, desетка, dražba, fešta, fiesta, fronta, glaz- ba, izgradnja, juniorka, karmelićanka, kletva, krčma, krivnja, krošnja, mazga, meč-lopta, mržnja, nabavka, nafta, nagodba, ophodnja, oporba, ostavka, paradigma, pasta, performan- sa, petlja, petorka, političarka, polukontra, popijevka, pošta, povorka, praižvedba, pravda, predradnja, predstavka, preobrazba, pretvorba, proizvodnja, promidžba, provedba, repre- zentativka, sablja, seniorka, sintagma, smotra, sonda, stotka, strepnja, suradnja, svojta, še- storka, štednja, tetka, trojka, udaraljke, unca, vatra, zemlja

Zahvala

Ovaj je rad nastao u okviru projekta *Morfološko preobilje u hrvatskom jeziku*, koji finan-
cira Europska unija programom Next Generation. Za iznesene stavove i mišljenja odgo-
vorni su samo autori te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili
Europske komisije. Istraživanje za potrebe rada također je potpomognuto projektom Feast
and Famine: Confronting Overabundance and Defectivity in language (AH/T002859/1).

GENITIVE PLURAL AS A LEXICOGRAPHIC PROBLEM: THE EXAMPLE OF CROATIAN NOUNS OF THE E-DECLENSION ENDING IN A CONSONANT CLUSTER

JURICA POLANČEC, MAŠA MUSULIN, TOMISLAVA BOŠNJAK BOTICA

ABSTRACT

The paper analyses dictionary descriptions of the genitive plural forms of feminine nouns of the *e*-declension with a stem-final consonant cluster. The analysis is based on four monolingual dictionaries of the contemporary Croatian language. In genitive plural, these nouns are overabundant and may have the formatives *-ā*, *-ī* (*crkvā*, *crkvī* 'church'), or the formative *-ā* with the epenthetic *ā* inserted into the stem final consonant cluster (*crkāvā*). Based on an analysis of approximately 300 most common nouns of this type, we have shown similarities and differences within and between dictionaries in the ways the overabundant forms are attested and presented. The analysis has also shown that the dictionaries are similar in that they list variant forms relatively systematically and in a manner that is in line with the grammatical rules of standard language. This concerns both the choice of combinations of endings (the ending *-ī* is never given as the only ending), as well as the order of variant forms (the ending *-ī* is never listed as the first one). It has also been shown that the dictionaries systematically list forms in *-ī* for most nouns and that in the dictionaries there exists a stable core of nouns that use the formative *-ā-ā*. Dictionaries, however, differ in some details. This concerns, for example, the triple forms, with some dictionaries systematically citing such forms (*crkāvā*, *crkvā*, *crkvī*), whereas others only list the first and third forms (*crkāvā*, *crkvī*) while avoiding the second one (*crkvā*). The greatest dispersion in presentation is found with the ending *-ā* without epenthesis, which is most likely a consequence of its decreasing share in actual use with this subtype of feminine nouns. The paper also provides a comparison with the corpus data from the Riznica and hrWaC corpora (subcorpus forum.hr). This has shown that multiple forms are less commonly attested there than in the dictionaries, with the presence of the ending *-ī* being even more pronounced in corpora, while the core of nouns with the formative *-ā-ā* is somewhat reduced, but still stable.

KEYWORDS:

overabundance, genitive plural, Croatian language, dictionaries, corpora